№ 16 ՈՒՐԲԱԹ, 22 ՅՈՒՆՈՒԱՐԻ

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ՌՈՒՍԱՍՏԱՆԻ ՀԱՄԱՐ
Տարեկան 10 ռուբ.
Կէս տարին 6 ռուբ.
Ամսական 1 ռուբ.
ԱՐՏԱՍԱՀՄԱՆԻ ՀԱՄԱՐ
Տարեկան 12 ռուբ.
Կէս տարին 7 ռուբ.

Բաժանորդագրութիւնը ընդունւում է իւրաքանչիւր ամսի սկզբից, և պիտի վերջանայ անպատճառ յետագայ որևէ ամսի վերջին.
Փետրւարի մէկից մինչև տարւայ վերջը արժէ 10 ռուբլի.
ԱՊԱՌԻԿ ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ՉԷ ԸՆԴՈՒՆՒՈՒՄ
Հասցէ փոխելու համար պէտք է ուղարկել 40 ԿՈՊԻԿ (կարելի է նամականիշով) և հին հասցէն, առանց որի դիմումները կը մնան անհետևանք.

ՀՈՐԻԶՈՆ

ՀԱՍԱՐԱԿԱԿԱՆ, ԳՐԱԿԱՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ՕՐԱԹԵՐԹ

ՈՒԹԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ 1916

ՌՈՒՍԱՆՔԻՆ №-Ը ԱՄԵՆ ՏԵՂ 6 ԿՈՊ.
ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ԸՆԴՈՒՆՒՈՒՄ ԵՆ ԱՄԵՆ ԼԵԶՈՒՈՎ. 1-ին երեսի վրայ տողը (պետիտ) 10 կոպ., ...
ԱՊԱՌԻԿ ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ՉԵՆ ԸՆԴՈՒՆՒՈՒՄ

Խմբագրութիւնը բաց է 9—3 ժամ., գրասենեակը 9—2 ժ. ցերեկ. և 6—8 ժ. երեկ.
ԸՆԴՈՒՆԵԼՈՒԹԻՒՆԸ ԽՄԲԱԳՐԻ ՄՕՏ՝ ժ. 2-ից մինչև 3-ը.

Իր հասցէն՝ Тифлисъ. Редакція Газеты „Оризонъ" Солодакская ул., № 6, кв. 1, Телеф. № 15—57.
կամ Tiflis (Russie, Caucase), Redaction „Horizon".

ԲԱՑՈՒԱԾ Է 1916 ԹՒԻ ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆԸ

„ՀՈՐԻԶՈՆ"

ՀԱՍԱՐԱԿԱԿԱՆ, ԳՐԱԿԱՆ ԵՒ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ՕՐԱԹԵՐԹԻ

ՈՒԹԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

ՌՈՒՍԱՍՏԱՆԻ ՀԱՄԱՐ

12 և 11 ամիս	10 և 9 ամիս	8 ամ.	7 ամ.	6 ամ.	5 ամ.	4 ամ.	3 ամ.	2 ամ.	1 ամ.
10 ռուբլի	9 ռուբլի	8 ռր.	7 ռր.	6 ռր.	5 ռր.	4 ռր.	3 ռր.	2 ռր.	1 ռր.

Արտասահման տարեկան 12 ռ., կէս տարին՝ 7 ռուբլի

ԱՊԱՌԻԿ ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ՉԷ ԸՆԴՈՒՆՒՈՒՄ

Կարելի է վճարել նաև մաս-մաս. տարւայ սկզբին 4 ռուբ., մայիսի 1-ին 4 ռուբ., սեպտեմբ. 1-ին 2 ռուբլի. Հասցէն փոխելու համար պէտք է ուղարկել 40 կոպ. (կարելի է մարկաներով) և հին հասցէն, առանց որի դիմումները կը մնան անհետևանք:

Յատուկ թղթակիցներ կունենանք Պետրոգրադում, Մոսկւայում, Նոր-Նախիջևանում, Թէհրանում, Թաւրիզում, Վանում, Եւրոպական և Ամերիկական խոշոր կենտրոններում և Կովկասի բոլոր անկիւններում:

ԲԺԻՇԿ
Բ. Գ. ՆԱՐԻՄԱՆՈՎ
Վեներական, կաշւի, սիֆիլիս և միզանց հիւանդութիւններ. Բուժումն «606» և «914» պրեպարատներով: Հիւանդների ընդունելութիւնը ամեն օր երեկ. ժ. $5\frac{1}{2}$-ից մինչև 8-ը. Միքայէլեան փող., № 33.
38 100—8

ԲԺԻՇԿ
Յ. Մելիք-Նուբարեան
Ընդունում է ՆԵՐՔԻՆ և ԵՐԵԽԱՅՈՑ հիւանդ. մասնագիտ. Թոքախտ, թոքերի և սրտի հիւանդութիւններ. Ընդունելութիւնը ամեն օր, բացի կիրակի օրերից, երեկոյեան 5—7 ժամը, Սոլոլակ, Սերգէևսկայա փող. № 1. Հեռախօս 16—69.
46 20—6

ԲԺԻՇԿ
ՅՈՎ. ԼԱԶԱՐԵԱՆՑ
Նախկին օրդինատոր Օդեսայի համալսարանի կանանց հիւանդութիւնների և ծննդաբերութեան կլինիկայի.
Մասնագէտ կանանց հիւանդութիւնների և ծննդաբերութեան: Ընդունում է հիւանդներին բացի կիրակիից ամեն օր, առ. ժ. 1—3 և երեկ. ժ. 5—7, հասցէ՝ Саперная ул., № 35. Հեռախօս № 16—83.
1038 50—16

ՀԱՒԼԱԲ. «ՀԱՍԱՐԱԿԱԿԱՆ ԱԿՈՒՄԲ»
Ուրբաթ, յունւարի 22-ին
հայ դրամա-օպերետային առաջին գլխաւոր ընկերակցութիւնը
կը ներկայացնէ դարձեալ մէկ և վերջին անգամ—Ուզէիր բէգ Հաջիբէգովի յայտնի

ԱՍԻԱԿԱՆ ՈՒՐԱԽ ՕՊԵՐԵՏ
ԱՐՇԻՆ ՄԱԼ ԱԼԱՆ
4 գործ. Թարգ. Ս. Կարապետեանի.
ՍԿԻԶԲԸ $8\frac{1}{2}$ ԺԱՄԻՆ ԵՐԵԿՈՅԵԱՆ
Տեղերի գները 1—50-ից մինչև 50 կ.
Խմբի լիազօրներ՝
Բերոյեան, Ղազարեան
եւ Փիրումեան
Խումբը այս օրերս մեկնում է Երևան, Ալէքսանդրապոլ և Բագու.
79 1—1

ՍԿԶԲՈՒՆՔ—ՈՉ ՔՄԱՀԱՃՈՅՔ

Ղրիմի հայ կանայք մի բարի գործ են կատարել: Մօտ 10 քաղաքներում—Սիմֆերոպոլ, Մելիտոպոլ, Սեւաստոպոլ, Արմեանսկ, Եալտա, Ֆէոդոսիա, Եւպատորիա և այլն—տիկին Ց. Սպենդիարեանի և տեղական մի խումբ հայրենասէր կանանց ջանքերով կատարել է դրամական հանգանակութիւն և որոշել է պահել յատուկ որբանոց, հաւաքելով 50-ի չափ հայաստանցի որբ աղջիկներ: Առ այժմ հաւաքւած է 5000 ռուբլու չափ մի գումար և ամսական ապահովւած է 7—800 ռուբլի: Ամիսներից ի վեր այդ գումարները սպասում են գործադրութեան:

Խնդիր է ծագել—ուր արդեօք հիմնել որբանոցը,—և այդ խնդրի շուրջը դեռ այսօր էլ շարունակւում է անախորժ վէճը: Ղրիմցիք ցանկութիւն են յայտնել Սիմֆերոպոլ տանել որբերին և այդ առթիւ սկսել են բանակցութիւններ Թիֆլիսում ու Էջմիածնում: Եկել է յատուկ կինպատգամաւորութիւն: Դիրք ունեցող մի քանի հայ անձինք նոյնպէս խորհուրդ են տւել փոխադրել որբերին Ղրիմ, ի նկատի ունենալով գլխաւորապէս խառնակ ու վտանգալի ժամանակը: Հայոց կաթողիկոսը նմանապէս կողմնակից է յայտնել փոխադրութեան:

Սիմֆերոպոլից գալիս են տանելու որբերին: Եկողները բերում են իրենց հետ որբերի համար անհրաժեշտ իրեր, մօտ 1,000 կտոր զգեստեղէն: Կացութիւնը, սակայն, փոխւած է լինում: Թիւրքահայ գաղթականները, մասնաւորապէս վանեցիք, տրտնջում են, բողոքում: Իրաւացի տրտունջ: Նրանք թելադրում են պահել որբերին Կովկասում: Հեռագիր են ուղղում այդ մասին Էջմիածին: Վերջինը փոխում է իր որոշումը և ընդունում է վանեցոց առաջարկը:

Սակայն ղրիմցիք, իրեւ մի քանի ազդեցիկ հայրենակցուհիներ, շարունակում են իրենց պահանջը—որբերի փոխադրութեան մասին—յենւելով կաթողիկոսի առաջին որոշման վրայ: Եւ ստացւում է մի անախորժ quiproquo: Առաջին օրերից իսկ «Հորիզոն»-ը նկատել էր, որ ամբողջ հայ մամուլը—այն միայն էր արծարծում, թէ որբանոցները պահելու է Կովկասում: Մեզ համար դա սկզբունքի խնդիր էր: հազարաւոր որբերը, որ կազմում են ապագայ հայրենիքի յոյսերից մինը, պէտք է որ մնան հայրենի հորիզոններում, անելին ու դաստիարակւելին հարազատ ոգով և անպայման ապագայում հայրենիք վերադառնալու նպատակով:

Ոչ մի հաշիւ չկար տանելու որբերին դէպի Ռուսաստանի հարաւը, կամ նոյնիսկ հիւսիսային Կովկասի հայ գաղութները, ուր հայութիւնը չի ապրում իր ազգային կեանքով, ուր որբերը, անգամ հայ ձեռքերում, դժւար թէ ստանային բաղձալի դաստիարակութիւն և ուսկից նրանք դժւար թէ այլևս վերադառնային իրենց լեռնաշխարհը:

Այդպէս են, անշուշտ, մտածել մեր վանեցի հայրենակիցները, երբ հեռագրել են իրենց բողոքը Էջմիածին: Այդպէս են մտածել և Թիֆլիսաբնակ ղրիմցի հայերը, որոնք յատուկ խորհրդակցով են գումարել այդ առթիւ և որոշել են արգելք լինել որբ աղջիկների փոխադրութեան:

Այդ բոլորից յետոյ ղրիմցիների յամառ պահանջը դառնում է կասկելի: Հասկանում ենք, անշուշտ, որ Սիմֆերոպոլի հայուհիները ուզում են իրենց աչքի առջեւ մեծացնել որբերին, իրենց մօտ պահել որբանոցը, որ պիտի հիմնւի իրենց իսկ ջանքերով: Պէտք է, այնուամենայնիւ, նրանք հրաժարւեն այդ բնական հաճոյքից, յանուն մի առողջ համակրելի ու սկզբունքի: Պետրոգրադի հայուհիներն էլ համաձայնել են պահել սեփական միջոցներով որբանոց Ղարաքիլիսէում և այլ տեղեր: Մնում է, որ Ղրիմի հայրենակցուհիներն էլ ունենդրեն հայ մամուլի ու հասարակութեան ձայնին և համակրւեն... եւ առաւել, որ նախատեսւած «վտանգը» այսօր բաւական արդէն հեռացած է մեր սահմաններից:

Միհ. Վարանդեան

ՕՐՈՒԱՅ ԿԱՐԵՒՈՐ ԱՆՑՔԵՐԸ

Ռուսաց արևմտեան ճակատում տեղի է ունենում ուժեղ թնդանօթաձգութիւն:—Կովկասեան ճակատում ռուսները առաջ են անցել դէպի Ճորոխ գետը Թորթումի շրջանում. Վերին Բասէնի հովտում աջող ընդհարումներ են տեղի ունենում թիւրքական յառաջապահ զօրամասերի հետ. Վանայ լճի հարաւային ափին ռուսները կռւով գրաւել են Նոր-գիւղը:

Պարսկաստանում թշնամին յետ է մղւած դէպի Նեհաւենդ Քիրմանշահի շրջանում:

Ռուսաց սկաւակիրները թիւրքական ջրերում խորտակել են 5 բեռնւած առագաստանաւ:

Թիւրքաց գահաժառանգ Իւսուֆ-Իզէդդինը անձնասպանութեամբ վերջ է տւել իր կեանքին:

Յուն. 15-ին Կարսում վախճանւեց պատուաւոր պրապորշչիկ գիւղատնտես
ՅՈՎՍԷՓ ՆԵՐՍԻՍԵԱՆ ԱԹԱԲԷԿԵԱՆԸ,
որի մասին ցաւօք սրտի յայտնում են ազգականներին և ծանօթներին նրա կինը՝ Հեղինէ Յովսէփեան Աթաբէկեանը որդոց հետ միասին, եղբայրները՝ Միքայէլ և Ասլան Աթաբէկեանները և քոյրը՝ Մարիամ Ներսիսեան Յարութիւնեանը.
Թաղումը այսօր, առժամեան Ներքնապատ կալւածքում, Երևան.
84 1—1

Հայ Գրողների Կովկասեան Ընկերութիւն
Ուրբաթ, յունւարի 22-ին,
ԱՐՏԻՍՏԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ ԴԱՀԼԻՃՈՒՄ
Ռուս յայտնի բանասէրծ
Վ. Ե. ԲՐԻՒՍՈՎԸ
ԿԸ ԴԱՍԱԽՕՍԷ
«Հայաստանի պատմական շրջանները և հայ բանաստեղծութեան զարգացումը»:
Տեղերի գները՝ I և II կարգ 4 ռ., III—3 ռ. IV կ.—2 ռ., V—IX կ.—1 ռ. 50 կ., X—XIV կ.—1 ռ., Յետոյ կարգերը 75 կ., կանգնելու տեղը 50 կ.
Տոմսերը վաղօրօք կարելի է ստանալ «Մի բաժակ թէյի» գանձարանում, Գոլովինսկի, տ. Տէր-Մարգարեանի. իսկ ուրբաթ երեկոյեան՝ Արտիստական թատրոնում.
879 3—3

«ԳԻՒՂԱՏՆՏԵՍԸ»

«Գիւղատնտես»-ը վերսկսել է: Առաջին համարի բովանդակութիւնը ցոյց է տալիս, որ խմբագրութիւնը ըմբռնել է իրերի դրութիւնը մեր գիւղական կեանքում: Նկատելի է, որ թերթը չի լինելու պատահական յօդւածների հաւաքածու, այլ սիստեմատիկ կերպով զբաղւելու է որոշ հարցերով և լուսաբանելու է որոշ խնդիրներ: Թէ խմբագրական յօդւածը, թէ պ. Մխիթարեանի տեսութիւնը գիւղի դրութեան և «Հայ գիւղատնտեսական ընկերութեան» առաջ կանգնած հարցերի մասին, ցոյց են տալիս, որ թերթը գործնականապէս կապւած է լինելու ընկերութեան հետ և ընկերութեան գործունէութիւնը զգալապէս ազդելու է իր օրգանի տեսական և գործնական ցուցմունքներից:

Անուշադիր չի թողնւած և մեր երկրագործ ժողովրդի կեանքում առաջնակարգ նշանակութիւն ունեցող մանր վարկի և սպառողական ընկերութիւնների զարգացման խնդիրը: Պէտք է ենթադրել, որ ընկերութիւնը լուրջ քայլեր կանի այդպիսի ընկերութիւնների ծաւալմանը նպաստելու, ինչպէս և նրանց գործունէութեանը ուղղութիւն տալու համար:

Շաբաթաթերթը տալիս է և համառօտ տեղեկութիւններ մեր գիւղատնտեսութեան մասին ներկայ պատերազմական շրջանում:

Կան, վերջապէս, տեղեկութիւններ գիւղատնտեսական ընկերութեան գործունէութեան մասին, թէ Անդրկովկասեան Հայաստանի, թէ Թիւրքահայաստանի մի քանի գրաււած գաւառներից:

Ուրախալի է, որ թերթում կայ հարցերի եւ պատասխանների բաժին: Մեզ թւում է, որ այդ բաժինը լայն տեղ կը գրաւի, կապ կը ստեղծի խմբագրութեան և ուզիմ ու հարցասէր երկրագործների միջև:

«Հորիզոն»-ը ջերմագին ողջունում է «Գիւղատնտեսի» երևան գալը: Մենք առաջարկում ենք հայ գիւղացիութեանը ուշի ուշով հետևել այդ թերթին, որը իրեն, գիւղացու, հայ ռաչպարի սեփական թերթն է լինելու, նրա ցաւերի, պէտքերի և ձգտումների արտայայտիչը: Մենք առաջարկում ենք մեր բոլոր գաւառական բաժանորդներին, աշխատակիցներին, գործակալներին ոչ մի ջանք չխնայել տարածելու «Գիւղատնտես»-ը հայ գիւղական բնակչութեան մէջ: Առանձնապէս հրաւիրում ենք մեր կօոպերատիւ ընկերութիւնների ուշադրութիւնը այս ժողովրդական ձեռնարկի վրայ: «Գիւղատնտես»-ը իր գործունէութեան մէջ մեծապէս յենւելու է գիւ-

Ի ԳԻՏՈՒԹԻՒՆ ՄԵՐ ԸՆԹԵՐՑՈՂՆԵՐԻ

«Հորիզոն»-ի գրասենեակը յայտարարում է, որ Սուվորինի գործակալութեան տեղիս ներկայացուցիչը չհամաձայնելով մեր պայմաններին, հրաժարւեց մեզանից երկաթուղու կայարանի համար հատավաճառի թերթեր վերցնել:

«ՀՈՐԻԶՈՆ»-Ի ԳՐԱՍԵՆԵԱԿԸ

Իր գաւառական աշխատակիցների և թղթակիցների ուշադրութիւնն է խնդրում, որ տարեսկզբի գրասենեակային բազմաթիւ աշխատանքների պատճառով մեր թերթի առաքումը մի քանի օրով ուշացաւ:

ՀԱՅ ԿԱՄԱՒՈՐԱԿԱՆ ԱՌԱՋԻՆ ԳՆԴԻ ԲԱՑԱԿԱՅ ԶԻՆՈՒՈՐՆԵՐԻՆ

Խնդրով յայտարարւում է առաջին բանակի այն զինւորներին, որոնք պարգևւած են Գէորգեան խաչերով կամ Գէորգեան մեդալներով և որոնք բացակայ ու հեռացել են բանակից, բարեհաճեն անմիջապէս հաղորդել առաջին հրամանատարին իրենց անունը, ազգանունը եւ ստացած շքանշանի նշանը հասցէով Кавказская Армія. Командиру I Армянской Дружины Андранику.

Հայ կամաւորական առաջին գնդի հրամանատար՝ ԱՆԴՐԱՆԻԿ
2—2

ԷԼԻԶԱՅՕ- „ԼԻՐԱ" Թատրոն
19, 20, 21 և 22 յունւարի ՆՈՐ ՀՍԿԱՅԱԿԱՆ ԾՐԱԳԻՐ
ՍԷՐԸ, ՈՐԸ ՍՊԱՆՈՒՄ Է
Ծնցող դրամա, 3 մասից բաղկացած
ԵՐԵՔ ԱՄՈՒՐԻՆԵՐԻ ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ
Ուրախ կոմեդիա, կոմիկ Պիծոնի մասնակցութեամբ
ԾՐԱԳՐԻՑ ԴՈՒՐՍ
Բեմ դուրս կը գայ յայտնի Բելգիայի արտիստ կոմիկ Ռիչարդ-Ռիբոն իր վարժեցրած կենդանիներով, առնետներով, շներով և մորից կապիկներով:
582 0—106

ԺՈՂՈՎՐԴԱԿԱՆ ԼԷՔՏՐՕ-ԹԱՏՐՈՆ **ԿԻՆՈՊԼԱՍՏԻԿՕՆ** Միխայլեան փող. 163.
Յունւարի 22, 23, 24 և 25 ին ցուցադրւելու է շքեղ ռազմական ծրագիր
Գեղասերի Հերոսուհին — Մի հատւած ֆրանս-գերմանական պատերազմից. 4 մասերից
ԱՐՀԵՍՏԱԿԱՆ ՋՐՎԷԺ ՋՐՒՑԵՐԻԱՅՈՒՄ
Գեղեցիկ տեսարաններ. ✦ Վերջը ԾԻԾԱՂԱՇԱՐԺ.
Սկիզբը ... օրերին՝ երեկ. ժ. 5-ից. կիրակի՝ ցերեկւայ ժ. 12 ից. 1—1

ԲԵՐԼԻՆԻ ՀԱՄԱԼՍԱՐԱՆԻ
ԲԺՇԿԱՊԵՏ
Գ. Գ.
ՄԵՀՐԱԲԵԱՆՑ
ՆԵՐՔԻՆ հիւանդութիւնների ընդունելութիւնը, առանձնապէս կրծքի, թոքերի, ԹՈՔԱԽՏԻ և սրտի, բժշկութիւն նաև ՏՈՒԲԵՐԿՈՒԼԻՆՈՎ. Թոքախտի, սրտի և ուրիշ օրգանների քննութիւնը և լուսանկարելը լուսաւորւած ՌԵՆՏԳԵՆԻ ՃԱՌԱԳԱՅԹՆԵՐՈՎ: Ամեն օր 9—1 և 5—7 ժ., կիրակի օրերը 9—12-ը. Բեհբուտովսկայա № 23, հեռ. 7—94.
1108 25—17

ՆՈՐԵՐՍ ԿԱԶՄՒԱԾ

ու Թիֆլիսում գործող ընկերութեան անդամները—Արամ Ակոբով, Խաչատուր Անտոնեան, Տիգրան Ենօքեան և Մնացական Օսիպով ի գիտութիւն հասարակութեան յայտնում են, որ Միրզա Միրզայեանի մասին տարածւած լուրերը—ընկերութեան փակելը յափշտակելու վերաբերմամբ—բոլորովին անհիմն են և թիւրիմացութեան արդիւնք:

Արամ Ակոբով
Խաչատուր Անտոնեան
Տիգրան Ենօքեան
76 2—2 Մնացական Օսիպով

digitised by A.R.A.R.@

ԽՄԲԱԳՐԱԿԱՆ

Թիֆլիս, 22 յունուարի

ԳՈՐԵՄԻԿԻՆԸ

Գորեմիկինը տեղի է տուել Շտիւրմերին։

Պէտք է արդեօք այս փոփոխութիւնը համարել մի սիմպտոմատիկ երևոյթ, թէ դա այն անսպասելի պատահականութիւններից է, որոնցով լի է մեր քաղաքական կեանքը։

Եթէ վերյիշենք այս մարդու պետական գործունէութիւնը անցեալներում, կը համոզուենք, որ նա միշտ երևան է գալիս անորոշ պատմական շրջաններում. այն շրջաններում, երբ դժուար է լինում ստուգել, թէ ինչ ընթացք կը ստանայ պետական ներքին կեանքը. երբ ուժերի յարաբերութիւնը չի տալիս կառավարութեանը հնարաւորութիւն առաջուց և վճռականապէս որոշելու իր օրուայ քաղաքականութիւնը։ Գորեմիկինը այն բացառիկ անձնաւորութիւններից է, որոնք ընդունակ են յարմարուել ամեն տեսակ հանգամանքների, կարող են հաշտեցնել Երեկ-ը և այսօր-ը մի աչքի ցուցիչ վարպետութեամբ։ Դրանք մի իւրայատուկ սառնասիրտ փիլիսոփաներ են ներքին քաղաքականութեան մէջ։

Անորոշ էր շրջանը 1906 թւին։ Յայտնի չէր, թէ ինչ ուղիով կը գնայ Ռուսաստանի սոցիալ-քաղաքական նաւը։ Ժամանակը պահանջեց Գորեմիկինին։ Նա միայն կարող էր սպասողական դրութիւն պահպանել ծովի վրայ տիրող քամիների հանդէպ։ Նա հեռացաւ, երբ ստուգեց, որ հողմերից մէկը ակնյայտօրէն գերակշռում է։ Այդ վերջին հոսանքի կամքը հարազատօրէն և հաւատարմօրէն արտայայտելու համար Գորեմիկինը արդէն պէտք չէր։ Պէտք էր Ստոլիպինը։

Նոյնը կատարուեց և այս վերջին շրջանում։ 1914 թւի գարնանից Ռուսաստանում սկսուեցին ուրուագծուել կենդանութեան նշաններ։ Մի շարք քաղաքական-հասարակական երևոյթներ եկան յիշեցնելու, որ հերթը Գորեմիկինինն է։ Նա պիտի գար և փիլիսոփայօրէն պահպանէր status-quo-ն, առանց ասանձներ տալու և առանց քաղաքական փոփոխութիւնների հոգեբանական հնարաւորութիւնը խափանելու։

Պատերազմի շրջանը ներքին կեանքում այդ քաղաքականութիւնն էր պահանջում։ Գորեմիկինը տարաւ իր գործը իրեն յատուկ փիլիսոփայական սառնարիւնութեամբ և հասցրեց այն վայրկեանին, երբ, վերջապէս, պարզուեց ապագայի քաղաքականութեան ընթացքը։ Այստեղ վերջացաւ նրա դերը։

. . . . Մի խօսքով Քիրմանշահը այն կէտն է կազմում, ուր պիտի վերջնականապէս վճռուի պարսկական շարժման բախտը։

Ռուսական ուժերից թեթև զօրախմբեր Ղումից դէպի Սուլթանաբադ են շարժուել, անշուշտ թիկունքն ապահովելու համար։ Թուրքական խմբերը Սուլթանաբադին մօտիկ Ռահջերդ գիւղերում հակառակորդի մեծ ուժեր գտնելով Ղում են վերադարձել անհրաժեշտ պատրաստութեամբ գնալու համար։

Պարսկական աղբիւրների համեմատ՝ Ռահջերդում 3—4000 հոգի են գտնւում գերմանացի և շւէդացի սպաների հրամանատարութեամբ։ Հաւանականաբար այս քանի օրերումս այնտեղ ընդհարումները կը սկսուեն։

Նախ քան Սուլթանաբադից հեռանալը՝ գերմանական փոխ-հիւպատոսը խուզարկութեան է ենթարկել տեղական անգլիական հիւպատոսարանն ու բանկը։ Պէտք է ասել, որ բանկը վաղուց է կողոպտուած ժանդարմների ձեռքով։

Զբաւականանալով Սուլթանաբադի, Համադանի, Սպահանի, Եզդի, Քիրմանի և Շիրազի բանկերի կողոպուտներով, ժանդարմերիայի շւէդացի սպաները վերջերս ձեռնամուխ են եղել խլացնելու իրենց ազդեցութեան տակ գտնուող շրջանների պետական եկամուտները։ Թոյլ, գուցէ և շարժման հակամէտ նահանգապետների և գաւառապետների բազմաթիւ բողոքների հիման վրայ, կառավարութիւնն հրահանգել է ժանդարմական վարչութեան խիստ կարգադրութեամբ արգելել նման ապօրինութիւնները։

Ժանդարմների այդ կարգադրութիւնն արել է, բայց կասկած չկայ, որ անիրագործելի է մնալու։

Ժանդարմական վարչութեան ազդեցութիւնը ներկայումս սահմանափակուած է համարեա թէ մայրաքաղաքով։ Մնացած շրջաններում եղած ժանդարմները շարժման մասնակցելով կառավարութեան անհնազանդ վիճակի մէջ են գտնւում։

Էմ

«ՀՈՐԻԶՈՆԻ» ԹՂԹԱԿԻՑՆԵՐԻՑ

(Հեռագիր)

Ղարաքիլիսե, 20 յունուարի

Նոր նուաճուած քիւրդ և չերքէզ գիւղերում մնացած հայերը, գլխաւորապէս կանայք և երեխաներ, գալիս են Ղարաքիլիսէ կիսամերկ դրութեան մէջ։ Նրանց օգնելու համար անհրաժեշտ է Ղարաքիլիսէում ունենալ մեծ քանակութեամբ հագուստեղէն և ուտեստներ։

Աբոյեան

հիմա հասցուած է մինչև Սերենգետի։ Սերենգետիի և Լոնգիտօի անգլիական զօրքերի կողմից գրաւումից ի վեր, թշնամու գործունէութիւնը մեծապէս պակասեց։ Կամերունի զօրքերի հրամանատարը տեղեկագրում է անգլիական ու ֆրանսիական զօրախմբերի նոր աջողութիւնների մասին, որոնք շարունակում են հետապնդել գերմանացիներին զանազան ուղղութիւններով հանդիպելով թոյլ դիմադրութեան։

Սպանիական Ռիօմունի գաղութի իշխանութիւնը Բաթայից հաղորդում է, որ աւելի քան 700 եւրոպացի-գերմաններ են գտնւում սպանական տերիտորիայի վրայ։ Բազմաթիւ գաղթականներ իրենց ամբողջ սպառազինութեամբ անձնատուր են լինում ֆրանսիացիներին ու անգլիացիներին։

ՀԵՌԱՒՈՐ ԱՐԵՒԵԼՔ

ՊԵԿԻՆ, 19 յունւ. — Եապոնական շրջաններում ստացուած տեղեկութիւնների համաձայն, Պուրշմօու նահանգը անցել է Իւանշիկայի կողմը։

ԾՈՎԻ ՎՐԱՅ

ՆԻՒ ԵՕՐՔ, 19 յունւ. — Հեռագրում են Նորֆոլկից, Վէլ գինիա նահանգում, որ անգլիական Արևմտ.-Ամերիկայի ընկերութեան «Ապպամ» շոգենաւը, որի մասին հաղորդուել էր վերջերս, այսօր հասաւ և կարանտինի ենթարկուեց Օլդպոյնտի հետ։ Զրոյցների համաձայն, շոգենաւը բերուել է գերմանական սուզանաւի հրամանատարութեան տակ։

ՆԻՒ-ԵՕՐՔ, 20 յունւ. — «Միացեալ Մամուլ»-ի Նորֆոլկից ստացած տեղեկութիւնների համաձայն, «Ապպամը» բռնուած է գերմանական յիլուզականին մի նաւի կողմից։ Այդ նաւը գերմանական սուզանաւ էր արդեօք, թէ օժանդակ յածանաւ, չպարզուեց։

ՆԻՒՓՈՐՏ-ՆԻՒՍ, 19 յունւ. — «Ապպամ» շոգենաւը բռնուել է Կանարեան կղզիների բացերում՝ գերմանական մի սուզանաւի կողմից, որ նրանից առաջ ընկղմել էր անգլիական մի ուրիշ շոգենաւ։ Բացի նաւի սկզբնական ուղևորներից, նրա վրայ գտնւում են նաև ուրիշ նաւերից վերցուած 13 ուղևորներ. ընդամենը 425 հոգի կան նրա վրայ։

ՍՏՈԿՀՈԼՄ, 20 յունւ. — Կարլսգամնից հաղորդում են, որ շւէդական «Տիտանիա» շոգենաւն ընդհարուել գերմանական հականականաւի հետ, որ յանկարծ երևացել էր Սենյատմաերի փարոսի մօտ։ Ընդհարումից յետոյ հականականակիրն անհետացաւ։ «Տիտանիա»-ն ստացաւ անշան վնասներ։

ՕԴԱՅԻՆ ՊԱՏԵՐԱԶՄ

ԼՈՆԴՈՆ, 20 յունւ. — Պաշտօնապէս հաղորդում են. Անցեալ գիշերուայ «Ցեպպելինների» թռիչքը մտածուած էր չափազանց ընդարձակ չափերի վրայ։ Ինչպէս երևում է, մասնակցողներին խանգարում էր հոծ մառախուղը։ Հասնելով եզերքին, «Ցեպպելինները» ռմբաձգեցին զանազան ուղղութիւններով և ռումբեր ձգեցին Դերբիշիրի, Լեստերշիրի, Լինկոլնշիրի և Ստաֆֆորդշիրի զանազան քաղաքների ու վայրերի վրայ, բաւական վնասներ պատճառելով անշարժ կալուածքների։ Մինչև հիմա տրամադրելի տեղեկութիւնների համաձայն, սպանուած են 54 հոգի, վիրաւորուած 67.

ԱՐՏԱՍԱՀՄԱՆ

ԿՈՊԵՆՀԱԳԵՆ, 20 յունւ. — Երեկոյեան Բերլինի վրայով այստեղ հասաւ յունական իշխան Գէորգը, որ Գեդզերէում դիմաւորուեց դանիական իշխան Վալդեմարի կողմից։

ՊԱՏԵՐԱԶՄ

ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

(ՊԵՏ. ՀԵՌ. ԳՈՐԾ.)

ԳԵՐ. ՀՐԱՄԱՆԱՏԱՐԻ ՇՏԱԲԻՑ

20 յունւարի

Արեւմտեան ճակատ. — Երեկ թշնամին արտիլերիական ուժեղ կրակ էր բացել Իսկիւլի շրջանում։ Մեր արտիլերիան Օզերի հարաւային շրջանում աջողութեամբ դադարեցրեց թշնամու մեքենաներով կատարուող հողային աշխատանքները և ճշտօրէն ռմբակոծում էր թշնամու ճնդացերների տեղը։ Գերմանացիները փորձում էին դուրս գալ իրենց խրամատներից և մօտենալ մեր դիրքերին Գլաուդան կղզում, Դւինսկից ներքև, և Շիշկովօի շրջանում, Դւինսկի արևմտեան կողմը, բայց մենք թոյլ չտուինք մեր կրակով։ Պրիպետից դէպի հարաւ, Գալիցիայի շրջանում, մեր հետախոյզները, որոնց կազմի մէջ մտնում էին չեխեր, աջող հետախուզութիւն կատարեցին, որի ժամանակ առանձնապէս աչքի ընկաւ չեխ պրապորշչիկ Սիրովոյ։ Գալիցիայում և հիւսիսային Բուքովինայում նշանակելի ոչինչ չկայ։

Կովկասեան ճակատ. — Թորթումի շրջանում թիւրքերին հետապնդելիս մեր զօրքերն առաջ անցան դէպի Ճորոխ գետը։ Վերին Բասէնի հովտում տեղի են ունենում մեզ համար աջող ընդհարումներ թիւրքերի առաջապահ զօրամասերի հետ, որոնցից գերիներ վերցրինք։ Վանայ լճի հարաւային ափին կռւով գրաւեցինք Նորկե (Նոր-գիւղ) գիւղը։ Պարսկաստանում Քիրմանշահի շրջանում թշնամին յետ է մղուած դէպի Նեխովենդ։ Իրենց վերջին պաշտօնական հաղորդագրութիւնների մէջ թիւրքերն ամեն կերպ նսեմացնում են մեր զօրքերի աջողութիւնը։ Սակայն նոյն հաղորդագրութիւնների մէջ խոստովանում են, որ «թիւրքերը նահանջ են տուել դէպի Էրզրում թշնամու գերազանց ուժերի հետ ունեցած ութ օրուայ կռիւներից յետոյ» և փառաւորութիւն են յայտնում, «թէ թիւրքերին կաջողուի յաղթել ռուսների թւական և հաւանաբար պատահական գերազանցութիւնը». այս բանի մէջ չի կարելի չտեսնել աւելի լաւ հաստատում մեր տարած յաղթութիւնների։

Թիւններին ժամանակցող բաշարի գնդերին։

ՏԱՃԿԱԿԱՆ ՊԱՏԵՐԱԶՄ

ՍԵՒԱՍՏՈՊՈԼ, 20 յունւ. — Մեր տականակիրները, գտնելով թիւրքական ջրերում, խորտակեցին 5 բեռնուած առագաստանաւ։ Նաւաստիները ափ փախան։

ՍՏՈԿՀՈԼՄ, 20 յունւ. — Այստեղ Պոլսից հեռագիր է ստացուած, որ գահաժառանգ Իւսուֆ-Էֆենդին անձնասպանութիւն է գործել, բանալով իր արիւնատար երակները։

ԲԱԼԿԱՆՆԵՐԻ ՊԱՏԵՐԱԶՄ

ՍԱԼՈՆԻԿ, 20 յունւ. — Պաշտօնական աղբիւրից հաղորդւում է, որ գիշերուայ ժամը 2-ին գերմանական մի օդանաւ թռել է Սալոնիի վրայով և զանազան տեղերում նետել է 15 ռումբ, որոնցով սպանուած են յունական երկու զինուոր և 5 բանուոր, վիրաւորուած են յունական 1 զինուոր և 14 բանուոր։

ԱԹԷՆՔ, 20 յունւ. — Հաւաստի աղբիւրից հաղորդւում է, որ Մոնաստիր է ժամանել գեներալ Մակենզենը իր շտաբի հետ։

Աւստրիական բրիգանները ռումբեր են նետել Դուրացցոյի վրայ և Թառուցկներ թափել, որոնցով սերբերին յորդորում են հաշտութիւն կնքել։

ԱՆԳԼԻԱ

ԼՈՆԴՈՆ, 19 յունւ. — Բետման-Հոլվեգի այն յայտարարութիւնների առթիւ, որոնք հրատարակուած են Ամերիկայում, բրիտանական արտաքին գործերի մինիստրութիւնը հաղորդում է. Գերմանական կանցլերը պնդել է, որ Անգլիան իբր թէ ստիպում է իր դաշնակիցներին հաշտութեան բանակցութիւններ չվարել։ Այս պնդումը, որի ստայօղ լինելը յայտնի է դաշնակիցներին, նպատակ ունի Անգլիայի վարկը կոտրել չէզոք պետութիւնների աչքում։ Միևնոյն ժամանակ մեզ տեղեկութիւններ են հասնում, որ դաշնակիցների վրայ ազդելու համար գերմանական աղբիւրներից տարածւում են իրականութեանը չհամապատասխանող չարամիտ լուրեր, որ Անգլիան իբրթէ ուզում է բաժանել իր դաշնակիցներից և իբրթէ նոյն իսկ Գերմանիային հաշտութեան առաջարկներ է արել, որոնք մերժուած են։ Այս երկու պնդումները գեղեցիկ կերպով ցոյց են տալիս, թէ որ աստիճան խորը չեն դնում գերմանացիները իրենց կաւի ձեռքի մէջ։

ԳԱՂՈՒԹՆԵՐՈՒՄ

ԼՈՆԴՈՆ, 19 յունւ. — Արևելեան Աֆրիկայում անգլիական ուժերի գլխաւոր հրամանատարը հաղորդագրում է, որ Ուգանդի երկաթուղագծի Վոյ կայարանից երկաթուղային ճյուղը դէպի գերմանական կալուածների սահմանը,

դական այդ առաջնակարգ հասարակական ուժերի վրայ։

Թող նա լինի մեր քաղցած գիւղացու անշուք և աւերուած խրճիթի զարդը և միաժամանակ նրա վերածնութեան խթանը։

Ա. Շ.

ԱՆՑՔԵՐԸ ՊԱՐՍԿԱՍՏԱՆՈՒՄ

Թեհրան, 7 յունւարի

Շատ մօտիկ անցեալում, Մուստոֆիէլ-Մամալիքի կառավարութեան օրով, ռուս-անգլիական պետութիւնները մի շարք նպաստաւոր պայմաններ էին առաջարկում Պարսկաստանին՝ բարեացակամ չէզոքութիւն պահպանելու համար։ Յայտնի պատճառներով, Մուստոֆին նախ անիրագործելի առաջարկներ դրեց դէպի Քառեակ Համաձայնութիւնը թեքելու համար ապա վերջը՝ ժողովրդի դիմադրութիւնը պատրուակ բռնելով դադարեցրեց բանակցութիւնները։

Այդ ակտից յետոյ էր, որ տեղի ունեցան ռուսական զօրքի արշաւանքը և նրան յաջորդող դէպքերը։ Էականը այս դէպքերի մէջ Մուստոֆիէլ-Մամալիքի անկումը և նոր կառավարութեան կազմուելն էր, մի կառավարութիւն, որ համարեա ամբողջութեամբ ռուս-անգլիական քաղաքականութեան կողմնակից է։

Այժմ յանձինս նոր կաբինետի պարսից կառավարութիւնն է, որ առաջարկում է հովանաւոր պետութիւններին համաձայնութեան բանակցութիւններ վարել։ Որքան կարելի է իմանալ տեղեկանալ, պարսից կառավարութեան պայմանները հիմնուած են Մուստոֆիի ժամանակ դրուած առաջարկների վրայ որոշ փոփոխութիւններով։ Էականը մնում է նոյնը—բարեացակամ չէզոքութիւն. փոփոխութիւնը զիջումների մասին է։

Վերջիններիս առթիւ մինիստրական խորհրդում մի քանի խորհրդակցութիւններ են եղել. զիջումները որոշ ձեռնհասութիւնների ենթարկել և մինիստր-նախագահի ու արտաքին գործերի մինիստրի կողմից անձամբ ներ-

Թւում է թէ պայմանների մէջ եղած փոփոխութիւնները, որոնք հետևանք են քաղաքական պայմանների նոր դասաւորութեան, գոհացում կը տան հովանաւոր պետութիւններին և համաձայնութիւնը տեղի կունենայ։

Համաձայնութիւնը կարևոր նշանակութիւն կունենայ արտաքին աշխարհի համար, թէև իհարկէ, ոչ առաջուայ չափով, իսկ ներսում համարեա ոչ մի։ Եւ այդ այն պարզ պատճառով, որ իրականութեան մէջ, գործնականում Պարսկաստանը ոչ թէ բարեացակամ չէզոքութիւն է պահպանում, այլ ուղղակի ռուս-անգլիական ազդեցութեամբ է շարժւում։

Դրա ապացոյցները ռուսական զօրքերի գործունէութիւնն է, այսպէս՝ արշաւախմբերը գնում են պարսից կառավարութեան դէմ ապստամբած տարրերին զսպելու։

Կարճատև հանգստութիւնից յետոյ, նրանք նորից եռանդուն գործունէութիւն են սկսել։ Համադանից առաջացող զօրախմբերը կարճատև ընդհարումից յետոյ գրաւել են Քանգաւարը և ցրել հակառակորդին, որ անկարգ փախուստ է դիմել։

Աշխարհագրական դիրքով Քանգաւարը կարևոր մի կէտ է ներկայացնում կազմելով կենտրոնը մի քանի ուղղութեամբ ճանապարհների և դուռը Քիրմանշահ գնացող ուղին։

Ներկայումս նոր ուժեր են կենտրոնանում Համադան և Քանգաւար, անշուշտ դէպի Քիրմանշահ առաջանալու համար։ Ժանդարմա-մուջահիդներն էլ իրենց հերթին Քիրմանշահ են համախմբւում։ Այնտեղ են դիմել ոչ միայն Մելայերից և Բրուջերդից, այլ և Քաշանից և Սպահանից։ Այնտեղ է գնացել նաև Ամիր Հէշմաթը իր թէ հազար ձիաւորներով։ Քիրմանշահում է գտնւում գերմանական և թրքական սպաների մեծ մասը, թրքական փոքրաթիւ մի ուժով։ Վերջին լուրերի համաձայն, Պարսկաստանի գերմանական նոր դեսպան Հասեը թրքական ուժերով Բաղդադից Քիրմանշահ է մեկնել։

. . . .

Թիֆլիս, 20 յունւ. — Նորին Կայսերական Բարձրութիւն Օգոստափառ Փոխարքայ և Կովկասեան բանակի Գլխաւոր Հրամանատար Մեծ Իշխան Նիկոլայ Նիկոլայևիչը այս յունւարի 20-ին վերադարձաւ Թիֆլիս պաշտօնական ուղևորութիւնից։ Մեծ Իշխանը Կովկասեան բանակի ռազմաճակատումն էր և շնորհակալութիւն յայտնեց վերջին ռազմական փառաւոր գործողու-

Վ. ԲՐԻՒՍՈՎԸ ԿՈՎԿԱՍՈՒՄ

ԹԻՖԼԻՍԻ ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆԸ

Վ. Բրիւսովի դասախօսութեան ճշգրիտ պատկերը և գնահատութիւնը տալու համար պէտք է աչքի առաջ ունենալ այն բոլոր կենտրոնական և կողմնակի պարագաները, որ միասին մի ամբողջութիւն են կազմում։ Ահա թէ ինչու մենք չենք վերցնում միմիայն դասախօսութիւնը, որի հաջեւուռութիւնը քիչ չափ ճշգրտութեամբ ներկայացրին հայ և օտար լրագիրները։ Եւ այս անում ենք յատկապէս այն պատճառով, որ դա լոկ դասախօսութիւն չէր, այլ նշանաւոր երևոյթ, իր գրական-հասարակական և քաղաքական նշանակութեամբ։ Ուստի և գուցէ հասկանալի լինի, որ մեր տեսութիւնը չի լինելու լոկ եղածի արձանագրութիւն, այլ և դրա բացատրութիւնը, չմերժելով հանդերձ, որ մեր բացատրութիւնը ինքը ևս քննադատելի լինելուց զերծ չէ։

Երեկոյի կենտրոնը անշուշտ Վալերի Բրիւսովն էր։ Բայց նրա շուրջն էին՝ իբրև ամբողջութեան մասեր՝ հայ լսարանի բազմազանութիւնը՝ իր հոգեբանութեամբ, հայ քննադատութիւնը իր մեթոդներով, հայ գրականութիւնը իր հետաքրքրական բախտով, հայ և օտար հոգիների բաղխումը և ժամանակը։

Հայ լսարանը նախ և առաջ շատ վաղուց չէ, որ լսում է հայ գրականութեան մասին։ Բացի մի քանի հատուկտոր փորձերը, որ արուել են վերջին տասնամեակում, միայն վերջին տարիները շնորհիւ գրական և երբեմն այլ ընկերութիւնների՝ հայ հասարակութիւնը սիստեմաբար սկսում է ծանօթանալ հայ գրականութեան։ Այդ հասարակութեան մի մասը ծանօթ է գլխաւորապէս օտար գրակա-

ՆՈՐԱՅՐ ԲԻՒԶԱՆԴԱՑԻ

Նորայրն էլ մեռաւ։

Մէկ մէկ գերեզման են մտնում մեր հին սերնդի դէմքերը։ Այս մէկին, Բիւզանդացուն, մի անգամ տեսնողը չէր կարող մոռանալ երբէք...

Ես էլ մի անգամ տեսայ նրան, մի ժամով միայն։ 1908 թ. ամառն էր, Վենետիկում։ Մինչև այժմ կրում եմ մտքիս մէջ այդ սքանչելի ծերունուն։ Եւ անհուն ափսոսանքն է ինձ պատում, երբ յիշում եմ որ մահը տարաւ և նրան։

Տեսայ Վենետիկը, փափագս առայ Մխիթարեան վանքում, այցելեցի Մուրադ-Ռափայէլեան վարժարանը։ Կարծեմ էի չտեսնել Նորայր Բիւզանդացուն, հայ գրական պարծանքներից մէկին։ Ես և ընկերս, Կարապետ Մըկրտումեանը, էլի մեր անչափ սիրելի և պատրաստակամ Հ. Կարապետ Տէր-Սահակեանին*) էր, որ խնդրեցինք տանել մեծանուն ծերունու մօտ։

Միջօրէի տօթն էր առել Վենետիկը, երբ մենք չափում էինք նրա ծուռ ու նեղ փողոցները՝ հայ գրողին որոնելու համար։ Անցանք նեղլիկ ժայթեր, անցանք մի ինչ որ հրապարակով, ուր մի մեծ եկեղեցի էր բարձրացած, վերջապէս կանգ առանք մի համեստ տան առջև, զանգը քաշեցինք։ Երկար ժամանակ բացող չկար ու մենք գտնւում էինք այդպիսի դէպքերին յատուկ, անախորժ կացութեան մէջ—մնալ թէ գնալ։ Այս «միջադէպը» հաստատել էր իմ մէջ գոյացած նախապաշարմունքը։ Ես ինձ ասում էի, որ կարելի է Նորայր Բիւզանդացին պիտի լինի գրքերի մէջ թաղուած՝ մի խուժառաջէմ, չոր ու ցամաք գիտնական, որին այցելուները խանգարում են միայն, ոչ մի հաճութիւն չպատճառելով։ Զանգն էլ երևի հենց այդ տհաճութիւնն էր ցուցադրում։

Բայց յանկարծ բացուեց դուռը և մենք մտանք մի կիսամութ բնակարան։ Պատուհանների փեղկերը փակուած էին տօթից պաշտպանելու համար։ Եւ այդ կիսալոյսի մէջ, նախասենեակում, մեզ դիմաւորեց պարթև հասակով, գեղեցիկ դէմքով մի ծերունի։ Պինդ սեղմեց ձեռքս, շնորհաւորեց յոբելեանս, որ երեք ամիս առաջ էր կատարուել։ Նստեցինք, խօսում ենք։ Զարմացած եմ, Վենետիկեան այդ ճգնաւորը գիտնական բանասէրի բարեխղճութեամբ շատ լաւ ծանօթ է հեռու և մօտիկ աշխարհներին, լաւ ծանօթ է նոյն իսկ և մեր Կովկասեան անցքերին։ Հիացմունքս իմ արտայայտում, իսկ նա գանգատւում է որ իր ձեռքը չեն անցնում մեր բոլոր պարբերական հրատարակութիւնները, որպէս զի լիակատար հասկացողութիւն կազմէ հայկական կեանքի մասին։

*) Վենետիկի Մխիթարեան վարդապետներից մէկը, մի յուսատու և զարգացած երիտասարդ։ Անցեալ տարի լուր տարածուեց որ Տրապիզոնում թիւրքական գազանութիւնների զոհ գնացած հաղորդուող նահատակների մէջ է և Վիեննայի Մխիթարեան Հ. Ներսէս Ակինեան գիտնական վարդապետը։ Լուրը բարեբախտաբար հերքուեց ի մեծ ուրախութեան Հ. Ներսէսի բարեկամների։ Բայց այդ հերքման մէջ աւաղ թէ զոհուողը Ակինեանը չէ, այլ Հ. Կարապետ Տէր-Սահակեանը։ Ես սակայն սիրում եմ չհաւատալ և այս բօթին, սիրում եմ հաւատալ թէ նա էլ կը հերքուի, եթէ արդէն հերքուած չէ։

digitised by A.R.A.R.@

նութեան և այն երեկոյ առաջին անգամն էր լսում թէ հայ գրականութիւնը ոչ թէ միայն որևէ արժէք ունի, այլ և պատւաւոր տեղ կարող է բռնել եւրոպական գրականութեան կողքին։

Ուրեմն նախ արձանագրենք այն բուռն հետաքրքրութիւնը, որով հայ հասարակութիւնը շտապել էր լեցնելու դասախօսութեան դահլիճը և այն սաօրինակ անակնկալը, որ նրա առաջը դրեց Վալերի Բրիւսովը, որի վըկայութիւնը որքան զարմանալի էր նրա համար, այնքան էլ վաւերական և ճշմարիտ։ Ինչը պիտի ծառայէր հայ հասարակութեան այդ մասի ընդդիմութիւնը ռուս բանաստեղծի խօսքի ճշմարտութեանը.—ոչնչի։ Չէ որ այդ խօսքը ասողը ի՛ր իսկ, հայ հասարակութեան բանաստեղծն էր, որին ծանօթ է, սիրում է և յարգում։

Այնտեղ էր, դասախօսութեան դահլիճում, նաև հայ քննադատութեան մի մասը (բարեբախտաբար շատ չնչին), որի գնահատութեան չափերը միշտ գլխիվայր հասկացողութիւն են հանդէս բերել։ Որի համար մի որևէ չնչին, երկրորդական և անշուշտ մարի փորփրումը աւելի առաջնակարգ նշանակութիւն է ունեցել և դա յաճախ լրջօրէն կոչել է քննադատութիւն, և երկրորդական նշանակութիւն է ունեցել կենդանի ոգուն հետախուզելը, որ բարեխճօրէն ճերբող է կոչել։ Ո՞րն է ամենաստոյգ մեթոդը, որով պէտք է մօտենալ բանաստեղծութեան.—հրաժարւում ենք առաջարկելու մերը։ Բայց Բրիւսովի յաջողութեան մի բաժինն էլ մենք վերագրում ենք այն մեթոդին, որ մենք կը կոչէինք հոգու մեթոդ, հանդէպ այն մեթոդների, որ մենք կոչենք գլխի մեթոդներ, որոնցով բանաստեղծութեան մէջ պարզւում են շատ խնդիրներ՝ հասարակական, փիլիսոփայական և այլն, բայց չեն բացատրում մի բան, որ պէտք է հետաքրքրական լինի բանաստեղծութեան մէջ. դրա անունն է բանաստեղծութիւն։

Չենք ժխտում, չենք մերժում, որ գրականութեան ուսումնասիրութեան համար կան և պէտք են մեթոդներ։ Բայց կուզէինք պաշտպանել այն միտքը, թէ ամեն մի առաջադրած նպատակ ունի իր յատուկ մեթոդը, նաև պնդում ենք, որ չկան միանգամ ընդմիշտ վաւերացած, քարացած մեթոդներ։ Դիագնոստիկներ այլ նպատակ և միջոցներ ունի, ճոգեգնոստիկներ՝ այլ։ Եւ երբեք առաջնի միջոցով երկրորդի նպատակին չենք հասնի։ Բանաստեղծութեան մէջ կարելի է որոնել և գտնել հասարակական, փիլիսոփայական, հոգեբանական և այլ խնդիրներ, բայց ոչ հասարակագիտութիւնը, ոչ փիլիսոփայութիւնը, ոչ հոգեբանութիւնը և այլն, չեն կարող այնպէս արտայայտել մարդու հոգին, ներքին ապրումները, ինչպէս բանաստեղծութիւնը (գեղարւեստը)։ Ահա այդ բանաստեղծականը որոնելը և գտնելը դժար է, բայց և որքան հրապուրիչ է։ Գեղեցիկ է հնդիկ բանաստեղծի խօսքը թէ՝ «ես ուզում եմ համբոյրը գըրկել՝ շրթունքներն են ձգում շրթունքին. ես ուզում եմ սէրը գրկել՝ մարմինն է ձգում գրկիս»։

Ահա ուր է դժար նպատակը, և ինչ է չարաչար մեթոդը։ Թող հայ բանաստեղծութեան գեղեցկութեան որոնումը այդքան դժար և խուսափուկ լինէր, բայց Բրիւսովի նպատակն ու մեթոդն էլ հենց այդ էր։ Եւ եթէ ոմանք փախցնում էին հայ բանաստեղծութեան համբոյրն ու սէրը և գրկւում նրա ներքին հպումից ու շնչից՝ ով է մեղաւոր։ Թողնենք այս ոմանց. ասենք միայն, որ դահլիճում այն երեկոյ մեծամասնութիւնը զգում էր հայ բանաստեղծութեան ջերմ շունչը, և դա շնորհիւ այն մեթոդի էր, որ ընտրել էր յարգելի դասախօսը —ճաշակ ճնելու ճնց ճաւխ զգացմէլ։ Նա խօսում էր ոգևորւած, սիրով, յարգանքով, արտասանում էր անկեղծ ու գրաւիչ ձայնով. Եւ ինչու էր նա ոգևորւած. Ինչ էր դրա աղբիւրը։ Կարծը էր մի կողմնակի թելադրութիւն նրան հաճոյել, դրդել ոգևորութեան։

Հենց ուրախալի իրողութիւնն այն է, որ դասախօսը իր ձեռի տակի նիւթերին անձամբ էր ծանօթացել և ինքնաբերաբար սիրել։ Նրա սէրը, հիացումն ու յարգանքը ինքնաբուխ էր և անկեղծ։

Եւ կարող էր այլապէս լինել։ Ո՞ր սէրն է զօրեղ, ո՞ր հիացումը ակամայ։

Այս տրամադրութեան հետ, երբ դասախօսութիւնը զարդարող մի այլ պարագայ, պէտք է չեյտենք դասախօսութեան նշանակութիւնը, որ միանգամայն մեծ է և նշանակալից։

«Իմ անձն մեծ նշանակութիւն չունի,—ասում էր մեզ յարգելի դասախօսը յետոյ,—ով չէ՝ պիտի անէր այս, և երբ չէ՝ պիտի լինէր։ Այս գործը պատահականութեան արդիւնք չէ. ես չհետաքրքրւէի, ուրիշը պիտի հետաքրքրւէր հայ գրականութեամբ։ Ռուս հեղինակներն սկսել են ուսումնասիրել հայ գրականութիւնը։ Նշանակալիցն այն է, որ սա ժամանակի պահանջ էր»։

Զգացւում էր այդ տրամադրութիւնը։ Եւ իրաւի, այս օրերում, երբ ժամանակը յղի է մեր ապագայով, երբ անհրաժեշտ պահանջ կայ, որ մենք աշխարհի առաջ ներկայանանք ոչ իբրև մարմնական Ալբանիա, այլ հոգեկան Հայաստան, որքան առաջնակարգ նշանակութիւն ունի մեզ համար այն խօսքը թէ մենք ունինք մի սիրելի և բարձր գրականութիւն, և որ մեր քաղաքակրթւելու յոյսերը ոչ թէ միայն ապագայումն են, այլ և անցեալում արդէն իրականացած են եղել։ Ցանձրն Բրիւսովի և իր ընկերների՝ Ռուսիան պիտի ճանաչի մեզ ոչ իբրև մի գծուծ, չարչի ժողովուրդ, այլ հոգեկան բարձր թռիչքներով ապրող մի հասարակութիւն։ Մենք զգում էինք այդ երեկոյ Ռուսիայի սէրը, որ որոնում էր և գտել էր մեր սէրը։ Ահա, թէ ինչու մենք այդ իրիկուն անւանում ենք երեկոյ և ոչ թէ դասախօսութիւն։

Բրիւսովը իր ընկերով բաց արաւ մեր և ռուս հասարակութիւնների դուռը, և այսուհետև մենք միշտ կըստանանք մեզ հարկաւոր հոգեկան բաղադրիչները՝ ճշմարիտ գնահատութիւնը, յարգանքը և սէրը, իսկ նրանք, ինչպէս հասկացրեց դասախօսը, կըստանան խոր զգացումներ և ինքնատիպ պատկերների հաճոյքը, գուցէ և ազդեցութիւնը։

(Կը շարունակւի)

Բաթում, 18 յունւ.—Բաթումի հայլուսաւորչական և հայ կաթոլիկաց ծխական դպրոցների հոգաբարձութիւնների և տեղիս հայ ինտելիգենցիայի կողմից՝ այսօր մի հեռագիր ուղարկւեց Թիֆլիս, Ցովհ. Թումանեանին հետևեալ բովանդակութեամբ. «Բաթումի հայոց դպրոցների հոգաբարձութիւնները և տեղական հայ ինտելիգենցիան խնդրում են մեծայարգ հայրենակից Վալերի Բրիւսովին չմերժել գալ Բաթում հայոց գրականութեան մասին մի դասախօսութիւն կարդալու համար։ Զեզ անձամբ նոյնպէս խնդրում են հիւր լինել մեզ մօտ դասախօսի հետ միասին»։

Մեծանուն բանաստեղծ Բրիւսովի, ինչպէս և Թումանեանի այցելութիւնը տեղիս ճշհիմ և միօրինակ կեանքում անպայման որոշ թարմութիւն կը մտցնի։

Amiko

Վ. ԲՐԻՒՍՈՎԻՑ

На медленномъ огнѣ горишь
ты и сгораешь,
Душа моя!

Դանդաղ կրակում այրւում ես, վառւում,
Իմ խղճուկ հոգի,
Դանդաղ կրակում այրւում ես, վառւում՝
Առանց շշուկի։

—

Կանգնել ես խոցւած անթիւ նետերով
Շնչելու անուժ,
Կանգնել ես խոցւած անթիւ նետերով—
Կուրծք, թիկունք և ուս։

—

Զորս կողմ թշնամիք ծիծաղելով ուրախ՝
Լարում են նոր նետ.
Նայում են նոքա ծիծաղով ուրախ—
Տանջանքից յաւէտ։

—

Ծարոյկն է վառւում, նետերն են խոցում—
Լուռ իրիկնաժամ...
Ծարոյկն է վառւում, նետերն են խոցում
Մի վերջին անգամ։

—

Ինչու չէ ապա երազդ պայծառ
Թռչում դէպի քեզ...
Ինչու չէ տալիս շուրթերից գունատ
Համբոյր սիրակեզ։

Գ. Քեալաշեան

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ԼՐԱՏՈՒ

ԹԻՖԼԻՍ

✦ Ցունւարի 20-ին, ցերեկւայ ժամը 4-ին, Կովկասի Փոխարքայ և Կովկասեան բանակի Գերագոյն Գլխաւոր Հրամանատար Ն. Կ. Բ. Մեծ Իշխան Նիկոլայ Նիկոլայեւիչը վերադարձաւ Թիֆլիս։

✦ Կ. Հ. Բ. Ընկերութեան նախագահ պ. Ս. Ցարութիւնեանը մի ցաւակցական հեռագիր է ուղարկել Նախկին Փոխարքայ հանգուցեալ Վորոնցով-Դաշկովի այրիին և նրանից ստացել է հետևեալ պատասխանը.

«Սրտանց շնորհակալ եմ ձեզանից և Կ. Հ. Բ. ընկերութիւնից ինձ և ընտանիքին յայտնած ցաւակցութեան համար։ Կոմսուհի Ելիզաւէտա Վարանցովա-Դաշկովա»։

✦ Բանաստեղծ Վ. Բրիւսովը իմանալով, որ մենք մի լուրջ ամսագիր չունենք և եղածներն էլ դադարում են նիւթական անապաստ հանգամանքների պատճառով, առաջարկել է Հայ Գրողների ընկերութեան նախագահ բանաստեղծ Ցովհ. Թումանեանին, որ սա աշխատի լայն ծրագրով մի ամսագիր հիմնել և ապահովել նրա հրատարակութիւնը։ Այդ մասին Ցովհ. Թումանեանը խորհրդակցական ժողովներ է գումարել, որպէսզի այդ առաջարկութիւնը իրագործւի։

✦ Բաթումի քաղաքագլուխ Անդրոնիկովը հաղորդել է Քաղ. Միութեան Թիֆլիսի ճիւղին, որ Արդւինի շրջանում պատահել են բծաւոր տիֆով հիւանդանալու դէպքեր։ Անդրոնիկովը խնդրել է, որ միջոցներ ձեռք առնեն տարածման առաջն առնելու համար։

✦ Սոյն օրերս Թիֆլիսի նահանգի պարենաւորման գործի նահանգական վարչութիւնը դիմելու է կառավարութեանը և խնդրելու, որ վերջինս նահանգի գիւղացիութեան համար 226,190 ռուբլու սերմացու բաց թողնի։

✦ Քաղաքների Միութեան Կովկասեան բաժանմունքի պահեստում՝ Ամերիկայի Կարմիր Խաչի ընկերութիւնից ստացւել են 11 հակ ճերմակեղէններ և կօշիկներ, որոնցից 4 հակը մարլա է և բամբակ. վերջին 4 հակերը յանձնւած են գեղատան ՝բաժանմունքին և Ռազած 7 հակերը ուղարկւած են Դիլիջան, Երևան և Գանձակ։

✦ Թիֆլիսի քաղաքային ընտրողական ցուցակների ստուգումը աւարտւում է եռանդուն կերպով. գրագիտութիւնները կատարւում են ամբողջ օրը, առաւօտից մինչև երեկոյ։ Որովհետև նահանգապետը աշխատում է, որ այդ աշխատանքները, որքան կարելի է շուտ վերջանան, առաջարկել է քաղաքային վարչութեանը, որ քաղաքային ծառայողներից 8 հոգի օգնութեան գան։ Ստուգողները կարծում են, որ աշխատանքները կը վերջանան փետրւարի սկիզբներին։

✦ Փոխարքայի գիւանատունը Քաղաքների Միութեան կոմիտէին յայտնել է 40,942 ռ. 50 կ. հիւանդանոցներից դուրս եկած գաղթականների համար ճերմակեղէններ և հագուստներ գնելու։

✦ Կովկասեան ճակատի գաղթականութեան գործը անօրինող գեներալ-մայոր Թամամշեւ կարգադրել է, որ գաղթականների բնակարանների, լուսաւորութեան, վառելիքի և ուրիշ զանազան ծախսերի համար, ներկայ ամսւայ համար բախշումներ անեն հետևեալ կարգով. Երևանեան նահանգին —111,250 ռ., Գանձակի նահանգին—11,875 ռ., Թիֆլիսի նահանգին—9,250 ռուբ., Սև-ծովեան նահանգին—1,875 ռուբ., Ստաւրոպոլի նահանգին — 7,750 ռ., Կուբանի շրջանին—12,500 ռուբ., Կարսի շրջանին—30,000 ռ. և Բագւի քաղաքապետի անունով — 3,625 ռ.։

✦ Երկուշաբթի, յունւարի 18-ին Սարիղամիշից եկան երկու սանիտարական գնացքներ, լի վիրաւոր և հիւանդ զինւորներով, որոնց թւում 3 վիրաւոր և 17 հիւանդ սպաներ։ Բոլոր ծանր հիւանդները և վիրաւորները թողնւած են Նաւթլուղի զինւորական հիւանդանոցի տնօրէնութեանը, իսկ թեթևները ուղարկւած են հիւսիսային Կովկաս և Բագու։

✦ Ինչպէս յայտնի է, սրանից մի քանի շաբաթ առաջ, Թիֆլիսի մի խումբ կանանց նախաձեռնութեամբ, քաղաքային դումայի դահլիճում, կանանցից մի ընդհանուր ժողով գումարւեց՝ կօօպերատիւ ճաշարան բաց անելու մասին խորհրդակցելու համար։ Այդ ժողովում ընտրւեց մի յանձնաժողով, որը պիտի աշխատէր որքան կարելի է շուտ բաց անել կօօպերատիւ ճաշարանը, որովհետև կենսամթերքների և առհասարակ կեանքի թանգութեան դէմ կռւելու համար՝ այդ ամենալաւ միջոցներից մէկն է։ Կօօպերատիւ ճաշարանի բացումը նպատակայարմար և օգտակար դարձնելու համար՝ յանձնաժողովը հետևեալ անկետային հարցերն է ուղղել Թիֆլիսի ազգաբնակչութեանը 1) ճաշը մենակ է, թէ ընտանիքով 2) ընտանիքը քանի անդամ ունի 3) ինչով է զբաղւում, 3) ճաշը տանն է պատրաստւում, թէ ստանում է ճաշարաններից, 5) ընդհանրապէս ինչ տեսակ կերակուր է հաւանում, մսեղէն, խաշ, թէ բանջարեղէն, 6) ցանկանում է օգտւել կօօպերատիւ ճաշարանից, 7) ճաշը տուն է ուզում տանել, թէ ճաշում է՝ ճաշարանում, 8) քաղաքի ո՞ր շրջանում յարմար է ճաշարանը բաց անել. 9) ո՞ր ժամին է ճաշում, 10) ձեռնտու է գրւել կօօպերատիւ ճաշարանի անդամ. համաձայնութեան դէպքում խնդրւում է հաղորդել անունը և ազգանունը, 11) կարելի է ցոյց տալ մի յարմար շէնք ճաշարանի համար։ Ցանձնաժողովը խնդրում է հարցերի պատասխանը պոստով ուղարկել հետևեալ հասցէով. Давидовская ул., д. № 2, Редакція журнала „Накадули“.

ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՄԱՔՍԻՄԻԼԵԱՆ ՀԱՐԴԵՆԻ ՅՕԴՒԱԾՆԵՐԸ

«Zukunft»-ը դադարեցւել է գերմանական իշխանութեան կողմից՝ նրա խմբագիր Մ. Հարդենի երկու յօդւածների պատճառով։

Առաջին յօդւածում Մ. Հարդենը դատապարտում է գերմանական պաշտօնական շրջանների լաւատեսութիւնը։ «Այն ժամանակ, ասում է նա, երբ կառավարութիւնն ու նրա մամուլը ամեն կերպ աշխատում են համոզել, որ յաղթութիւնը համարեա ձեռք է բերւած, իրականութիւնն այն է, որ ոչ մի վճռական յաղթանակ չէ տարւած և Գերմանիան տակաւին պէտք է ահռելի կռիւ մղէ իր գոյութեան համար։ Աւելի խելացի բան կը լինէր այլ վերաբերմունք ունենալ դէպի մի ինտելիգենտ ու հայրենասէր ազգ, ինչպիսին մենք ենք։ Պէտք էր ասել ճշմարտութիւնը և ոչ թէ օրօրել նրան երազներով և հենց դրանով զերծ պահել նրան կատաստրոֆից, որ անխուսափելիօրէն կը պատահի, երբ խորտակւի հասարակական վստահութիւնը, իսկ այդ տեղի կունենայ, հենց որ յայտնի դառնայ երկրի իսկական դրութիւնը»։

Երկրորդ յօդւածում Մաքսիմիլեան Հարդենն անդրադառնում է այն հարցին, թէ արդեօք նպաստաւո՞ր էր այն բոպէն, երբ Գերմանիան յայտարարեց պատերազմը։

«Բիսմարկը կը կարողանար … փել՝ Գերմանիայի ներկայ կառավարողների գործած սխալներից։ Ամենից առաջ, նա կը յետաձգէր պատերազմի յայտարարութիւնը մինչև այն բոպէն, երբ ակներև դառնար, որ Գերմանիան իր դէմ չպիտի ունենայ թշնամու ջախջախիչ դաշնակցութիւնը։ Մինչ Գերմանիան գործի սկսեց այն սխալ համոզումով, որ Անգլիան չէզոք կը մնայ։ Ինքն ըստ ինքեան այդպիսի սկզբունքաւորութիւնն արդէն շատ ցաւալի էր։ Բայց դեռ միջոցներ կային չարիքը մեղմացնելու. կառավարութիւնը պարտաւոր էր շահել հասարակական կարծիքը՝ յայտարարելով անվ… պրոգրեսիստ քաղաքականութիւ… կական պարլամենտական կա… րութեան խոստումները կը կ… նային համոզել ժողովրդին, … կռւում է իրեն համար, ոչ թէ … ռոնների և ատրիճանաւորների … clique-ի համար։

Պրուսական լանդտագի ընտրութիւնների առթիւ ընդհանուր քւէարկութեան խոստումը կարող էր հեղինակութիւն տալ՝ սոցիալիստների լոյալ խմբի յայտարարութիւններին. դա կարդարացնէր նրանց քաղաքականութիւնը հասարակութեան աչքին, որ հիմա դժգոհութիւն է յայտ… րանց ու նրանց կողմնակիցն… ռավարութիւնը պաշտօնապ… յայտարարէր, թէ պարտաւ… նոր տուրքերն այնպէս բա… նրանք չծանրանային ժողովրդի չքա-

Ազախինը թէյ բերեց և սքանչելի ծերունին սկսեց մեզ հիւրասիրել մի սրտաբացութեամբ և մի նուրբ ու սիրելի ուշադրութեամբ, որ գերեց մեզ։

Բայց ինձ ամենից շատ հետաքրքրողը նա ինքն էր, այդ անխոնջ մշակը, նրա աշխատութիւնները, նրա ապրուստը։

***

Եթէ մենք աչքի անցկացնենք Վենետիկի Մխիթարեան միաբանութեան անդամների լիակատար ցուցակը երկու հարիւր տարւայ ընթացքում, կը տեսնենք, որ ամենամեծ թւով վարդապետներ ս. Ղազարի վանքին աւել է Կ. Պոլիսը։ Եւ պոլսեցիք միայն քանակով չեն աչքի ընկնում հռչակաւոր միաբանութեան մէջ։ Ս. Ղազարի գրական հռչակը, որ նւաճել էր ամբողջ հայ աշխարհը, սկսած Հնդկաստանից մինչև Պետրոգրադ, համարեա միմիայն պոլսեցի վարդապետներն են բարձրացրել։ Հսկայ գործիչներ, խոշոր տաղանդներ, որոնք նոյն իսկ եւրոպացիներին են զարմացրել իրենց կլասիկ աշխատութիւններով։ Պոլսեցի էին Չամչեան, Ինճիճեան, Աւետիքեան, Սիւրմէլեան, Փափազեան, Բագրատունի, Քաջունի, Ալիշան, Հիւրմիւզ երկու եղբայրներ, Զարբհանալեան և այլ բազմաթիւ երկրորդական գրողներ։

Նորայր Բիւզանդացին էլ մէկն էր այդ զարմանալի տակուն, մեծագործութիւններ կերտելու նկրտումով լցւած պոլսեցիններից, որ դասաւորւեց ս. Ղազարի վանքում, քահանայացաւ այդտեղ, բայց թողեց քահանայութիւնը։ Կ. Պոլսում ամուսնացաւ շւէդացի մի կին Սելմայի հետ։ Ամուսնական զոյգը փոխադարձ ջերմ սիրով էր կապւած և ստարուհին, գնահատելով իր ամուսնու գրական մեծ ընդունակութիւնը, նրա համար մեծապէս հաճելի գործ էր կատարում, հրատարակելով նրա գրւածքները։ Այսպէս, նրա ծախսով 1880-ին Կ. Պոլսում տպագրւեց Նորայրի համբաւաւոր ֆրանսահայ մեծ բառարանը, մի կլասիկ աշխատութիւն, որ միայն բաւական էր հեղինակի խոշոր փառք ստեղծելու համար և որ այնուհետև դարձաւ ուղեցոյց և օրինակ այս տեսակ աշխատութեամբ զբաղւողների համար։

Այնուհետև Նորայրը իր տիկնոջ հետ տեղափոխւում է նրա հայրենիքը, Ստոկհոլմ։ Բայց այդտեղ էլ, այնքան հեռու հայութիւնից, հայ բանասէրը չէ կարողանում առանց հայերէն գըրքերի ապրել։ Նա իր գործն է դարձնում հայոց հին գրականութեան ուսումնասիրութիւնը և մանաւանդ հայ մատենագիրների գրւածքների մէջ ուղղումներ, փոփոխութիւններ կատարելը՝ բնական երկարաշունչ պրպըտումների ու վերլուծումների միջոցով գտնելն, բայց շինարար աշխատանք։ Այդ նպատակով նա Ստոկհոլմում հրատարակում է «Քննասէր» վերնագրով վիմագիր տետրակներ։

Միութեան հասակում էր, որ անւանի լեզւագէտին հարւածեց ընտանեկան դժբախտութիւնը.—մեռաւ նրա ջերմապէս սիրած ամուսինը։ Ու այլ ևս միթէ չտեսնելով սառը հիւսիսում մխիթարութիւն, նա թողնում է Ստոկհոլմը և վերադառնում է, երկար տարիներից յետոյ, դարձեալ Վենետիկ, իր սիրած գործով զբաղւելու համար։ Ս. Ղազարի հարուստ ձեռագրատունն ու մատենադարանն էին, անշուշտ, որ ձգեցին նրան դէպի գոնդոլների հայրենիքը։ Բայց այստեղ նա այլ ևս երբէք չկարողացաւ ոտք դնել Ս. Ղազարի դրախտի հողի վրայ։ Իր նախկին կարգակիցների նախապաշարմունքները փակեցին նրա առջև վանքի դըռները, և նրա մէջ ամփոփւած մտաւոր գանձերից անխոնջ գիտնականն օգտւում էր կողմնակի ճանապարհներով, երիտասարդ վարդապետների միջոցով, որոնք ազատ էին հների նախապաշարմունքներից և սաստիկ յարգում էին Նորայրին։

Գոնէ այսպէս էր 1908-ին և ես չգիտեմ՝ այնուհետև հալւե՞ց վանական անհամբերողութեան սառոյցը...

***

Կսկիծով տեսայ, որ մեծանուն ծերունին լցւած է դառն դժգոհութեամբ իր բախտի դէմ։ Դա հայ գրողի բախտն էր, մանաւանդ այն գրողի, որ համեստութիւն է սիրում, որ ինքն իրեն հեռու է պահում հրապարակում աչքի մէջ խօթւելուց, զանազան անարժան միջոցներով էժանագին փառք ստեղծելուց։

Այդպիսիներին հասարակութիւնը սովորապէս մոռանում է ամենահիմնաւոր կերպով և թոյն ու դառնութիւն է լցնում իր համար աշխատողի, իր անունը բարձրացնողի, իր պարծանքը կազմողի սրտի մէջ։

— Քառասուն տարուց աւել է, աշխատում եմ հայոց գրականութեան մէջ,—ասում էր նա ինձ,—և ստացել եմ ընդամենը 500 ֆրանք վարձատրութիւն։ Ի՞նչ կը լինէր իմ դրութիւնը, եթէ այն օրհնեալ ստարուհին չթողնէր մի գումար, որ բաւականացնում է այսպէս ապրելու համար։

Նա դարձեալ և դարձեալ իր Սելմային, իր սիրելի կնոջն էր անդրադառնում։ Եւ իրաւ, պէտք էր եւրոպացի լինել, պէտք էր անչափ սիրել իր ամուսնուն և նրա պաշտած գործը, որ որ օտար մի ազգի գրականութիւնն էր՝ այդպիսի մի գործ կատարելու համար։ Նրա շնորհիւ էր, որ մեր Նորայր Բիւզանդացին այսպիսի մի խաղաղիկ անկիւն ունէր և կարող էր մի թաս թէյ առաջարկել իր եղբայրակից հայ գրողին։ Ի՞նչ կը լինէր, եթէ հացի դաժան հարցը փողոց նետէր այս ազնիւ, կիրթ և մաքուր մարդուն։

— Իսկ ձեր բառարանը, — հարցրի ես...

Նա իսկոյն հասկացաւ, թէ ինչ եմ ուզում ասել և պատասխանեց կարուկ կերպով.

— Մի ֆրանք անգամ չեմ ստացել, ուրիշներն օգտւեցին...

Չհարցրի էլ թէ ինչպէս. էլ ինչ հայ գրող էր, որ ինքս էլ մէկից աւել մի անգամ ենթարկւած չլինէի այդպիսի վիճակի...

Խօսքն անցաւ նրա նոր աշխատութիւններին։ Եւ դարձեալ գնացինք ընդհարւելու նոյն դժբախտ իրականութեան. Նա բերեց մի տետրակ։ Նահապետ Քուչակի քառեակներն էին, գիտական խնամքով պատրաստւած մի նոր հրատարակութեան համար։ Նա համեմատել էր ձեռագրերը, ուղղել էր խանգարումները, բառարան էր կազմել։ Կարդաց մի քանի կտորներ, համեմատելով Արշակ Չօպանեանի հրատարակութեան հետ, ցոյց տալով վերջինիս մէջ սպրդած անճիշտ ընթերցումները։ Եւ յիրաւի, նրա ուղղումներն ու բացատրութիւնները աւելի մեծ փայլ և սքանչելի նրբութիւն էին հաղորդում մեր ժողովրդական անմահ երգչի տաղերին.—

Բայց Նորայր Բիւզանդացին միջոց չունէր և մինչև այսօր հրատարակելու այդ տետրակը։ Ահա ինչ ցաւի հկանք դէմ առանք մենք...

Անցեալ շաբաթ Թիֆլիսի Արտիստական ընկերութեան դահլիճում ցաւագնօրէն յիշեցի Վենետիկի այն խուլ փողոցին նայող պատուհանների ետևում աշխատած գեղեցկատեսիլ ծերունուն։ Բրիւսովի դասախօսութիւնն էր, լեփ-լեցուն դահլիճը մոլեգնաբար ծափահարում էր, հայ ինտելիգենցիան երդւում էր թէ ինքը հասկանում և գնահատում է հայի գրական փառքը։ Հիացում առաջացրեց մանաւանդ Նահապետ Քուչակը։ Եւ այդ միջոցին էր, որ հնչում էր իմ ականջին Նորայր Բիւզանդացու մեղմ ու հաստատ ձայնը՝ թէ մենք այդ երգչին դեռ չենք ճանաչում, որովհետև չունինք նրան ամբողջապէս և հարազատօրէն։ Շատ շատ մի քանի հազար ֆրանք էր հարկաւոր այդքան մեծ մի բախտ տիրանալու, այսինքն իսկապէս Նահապետ Քուչակ ունենալու համար։ Բայց... ո՞ւր է այժմ այն ձեռագիր տետրակը, Ո՞վ գիտէ, արդեօք, կանցնի՞ թանկագին աշխատութիւնը հայի ձեռք թէ ոչ...

Այդ նիւթից անցանք ուրիշ բանասիրական-քննական նիւթերի և իմ հիացմունքը աւելի և աւելի էր բազմապատկւում։ Պատի տակ, յատակի վրայ դարսւած էին, ձեռագիր նիւթերի ահագին կոյտեր։ Ասում էին, որ Նորայր Բիւզանդացին վերցրել է Հայկազեան Նոր Բառգրքի երկու հսկայական հատորները, լրացրել է նրանց 1830 թւականներից դէսը երևան եկած նոր բառերով, շտկել, ուղղել է բացատրութիւնները, և այսպիսով ստացւել է մի վիթխարի աշխատութիւն։

Եւ ես հաւատում եմ որ այդ հաստատ է։ Միայն Նորայր Բիւզանդացուց կարելի էր մեր ժամանակներում մի այդպիսի գործ սպասել և ուրիշ ոչ ոքից։ Իմանալու համար թէ ինչ գործ է դա, յիշենք որ Հայկազեան Նոր Բառգիրքը կազմել են Մխիթարեան երեք վարդապետ, աշխատելով նրա վրայ յիսուն տարի։ Նորայրը մենակ է կատարում այն, ինչ նոյն իսկ հին սերնդին, հսկայ աշխատաւորներին, յաջողւում էր միայն հաւաքական աշխատակցութեամբ։

Այդ մեծագործութիւնը կը լինի Նորայրի կոթողը, եթէ երբևիցէ... տըպագրւի, եթէ ձեռագիր այդ մեծ կոյտերը կորած չլինեն կամ հիմա չըկորչեն։

Գանգատներով ու տրտունջներով էլ ճանապարհ դրեց մեզ մեր սիրալիր տանտէրը։ Անձնական շահը, հարստանալու տենչանքը չէր խօսում այդ տրտունջների մէջ։ Նա մենակ էր այս աշխարհում, արդէն կեանքի արևմուտքին հասած։ Բարձր էր դասւած հաշիւներից, վայելում ու բերկրանք միայն իր մտորակերտ, դաժան գրական տեսութիւնների մէջ էր գտնում։ Տ…ջում էր նրան այն, որ իր …դամե… աշխատանքի հոյակապ …ները լոյս չեն հանւում իր ձեռքը … են ընդմիշտ կորչել իր բազմակարօտ ու խեղճ ազգի համար...

Եւ ով գիտէ, մարգարէական չէ՞ր արդեօք այդ նախազգացումը...

Խեղճ, սիրելի ծերունի...

Լեօ

digitised by A.R.A.R.@

նոր դասի վրայ. այս կերպով կը հնչւէին պատերազմի դէմ բողոքները, որոնք հիմա լսւում են Գերմանիայի ամեն կողմից»։

ԱՐՈՒԵՍՏ ԵՒ ԳԻՏՈՒԹ.

ԹԱՏՐՈՆ ԵՒ ԵՐԱԺՇՏՈՒԹԻՒՆ

ՀԱՅՈՑ ԹԱՏՐՈՆ

«Տրիլբի», Գէկ, 18 յունւարի.

Արէլեանն իր բենեֆիսին ընտրել էր այս պիէսը։ Անշուշտ սրա մէջ կան մի քանի գրաւիչ տեսարաններ և գլխաւոր դերերը զուրկ չեն ազդող յատկութիւններից, հասարակութիւնն էլ, ըստ երևոյթին, սիրում է այս պիէսը, բայց մեզ թւում է, որ այս գրւածքը՝ իբրև գեղարւեստական արտադրութիւն՝ երկրորդականարգ է, այսպէս ասենք՝ ընթացիկ գեղարւեստ է և ոչ մնայուն գործ։

Սա, ի հարկէ, կապ չունի այն յաջողութեան հետ, որ ունեցաւ պ. Արէլեանը։ Հասարակութիւնը ջերմ վերաբերւեց նրան և ծափերով ու ընծաներով վարձատրեց նրա խաղը։ Նա խաղում էր Սւենգալիի դերը, որ տարօրինակ և հետաքրքիր։ Անսամբլը յաջող պահեցին ժամէն, Մանւէլեան, Միրզոյեան, Ալիխանեան, Մամիկոնեան, Աւետեան, Ազեան, Սուրաբեան և այլք։

Դահլիճը լիքն էր և բենեֆիցիանտը մի քանի անգամ դուրս կանչւեց։ Գ.

ԳԻՏԱԿԱՆ ՆՈՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ԱՀՌԵԼԻ ԵՐԿՐԱՇԱՐԺ

Պուլկովի դիտարանի սէյսմոգրաֆիական ամենաճիշտ գործիքները ցոյց են տւել, որ ահաւոր երկրաշարժը, որի մասին հեռագիրները հաղորդել են, տեղի է ունեցել Փոքր-Ասիայի արևմտեան մասում։

Երկրաշարժի կենտրոնն է եղել, համաձայն դիտարանի տւեալների, Մուրադ լեռը, որի ստորոտին գտնւում է Աֆիոն-Գարահիսար քաղաքը։ Ուստի կարելի է վստահաբար ասել, որ Աֆիոն-Գարահիսարն այլևս գոյութիւն չունի, և որ մեծ վնասներ կրած կը լինեն նաև նրա շրջականները։

Դիտարանի դիրեկտոր Վեյսցի կարծիքով, Բրուսա քաղաքն ևս մեծ չափով տուժած կը լինի երկրաշարժից, և պատճառաւոր նա հետք թողած կը լինի նաև Պոլսում։

Ուժգնութեան տեսակէտով չզիջելով 1755 թւի նոյեմբերի Լիսաբոնի մեծ երկրաշարժին, և շատ աւելի գերազանցելով Մեսսինայի երկրաշարժը, սա ունեցել է մի տարբերութիւն, որ այս անգամ ծովային ցնցումներ չեն պատահել միաժամանակ, և կամ աննկատելիօրէն անցած են եղել։

Նոյն օրը, ամսիս 11-ին, դիտարանի ապարատները ցոյց են տւել նաև երկրաշարժներ Թիֆլիսում, Թաշքենդում և Եկատերինբուրգում։

Պրոֆ. Լէյստը նկատել է իր ապարատից, որ մեծ երկրաշարժը, որ ենթադրւում է Փոքր-Ասիայում, սկսել է առաւօտեան 9 ժամ $32\frac{1}{2}$ րոպէին և տևել է 20 րոպէ։ («Р. У.»)

ՎԵՐՋԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

„Рус. Сл."-ին հաղորդում են, որ թիւրքերը փորձում են ամուր ձեռք հիւսիսից Երզրումը պաշտպանող դիրքերի վրայ։ Յարմար ճանապարհներ չլինելու պատճառով մեծ ուժեր ծաւալել այստեղ դժւար է։ Երզրումի շրջանի հարաւ-արևելեան կողմը, Մանազկերտի ուղղութեամբ, թիւրքերը նոյնպէս ուզում են ամուր ձեռք։ Առհասարակ կարելի է կարծել, որ դէպի Երզրում նահանջ է տւել թիւրքական ոչ ամբողջ բանակը։ Երզրումի հիւսիսային և արևմտեան կողմերը երկարատև բնոյթ ունեցող շատ ամրութիւններ են կառուցւած։

— „Рус. Сл."-ի թղթակցի հետ ունեցած զրուցատրութեան ժամանակ ռուսաց արտաքին գործերի մինիստր Սազոնովը չհերքել է, որ սեպարատ հաշտութիւն չի լինելու։ Ինչ վերաբերում է պատերազմի տևողութեան, Սազոնովը ասել է. «Գերմանիան չի կարող դիմանալ երկարամեայ պատերազմի և այս պատերազմը հաւանաբար կը վերջանայ այս տարւայ նոյեմբերին»։

— Կոպենհագենի թերթերի ասելով, Բեռլինից տեղեկութիւններ են ստացւած, որ Ռումինիայում լուրջ անցքեր են պատրաստւում։ Ռումինական բանակի 4/5 մասը կենտրոնացած է Ունգարիայի և Բուլղարիայի սահմանների վրայ։

— Աթէնքից «Աթէնէում» լրագիրը հաղորդում է, որ Ռումինիան պատերազմի կելնէ. Քառեակ Համաձայնութեան դ. մ. կենտրոնական պետութիւնների բլոկի հետ նրա բանակցութիւններն իբր թէ վերջացած են։ Ռումինիան ստանում է Դոբրուջան և Բեսսարաբիան, իսկ Տրանսիլւանիան ինքնավարութիւն է ստանում։ Գերմանիան պարտաւորւել է Ռումինիային փող և ռազմամթերք մատակարարել։

— Յունական կարաբուրնու նաւահանգիստը գրաւող ֆրանսիական ծովակալը յայտարարել է, որ յիշեալ նաւահանգիստը գրաււած է Միջերկրական ծովում գերմանական սուզանաւերի դէմ կռւելու համար։

— Գերմանական 30,000 զինւորներ Պոլսից ուղարկւած են անյայտ ուղղութեամբ։

— Բնակչութեանը հանգստացնելու համար երիտասարդ թիւրքերը լուրեր են տարածում, որ հաշտութիւնը կը կնքւի մի քանի ամսից յետոյ։

— Աթէնքում յամառ լուրեր են տարածւած, թէ կարմիր նորից բանակցութիւններ է սկսելու Քառեակ Համաձայնութեան հետ Յունաստանի ակտիւ մասնակցութեան մասին։

— Սերբիական բանակը, մօտ 150,000 մարդ, վերազինւած է և ուղարկւելու է Սալոնիկ։ Սերբիայում պարտիզանական խմբերը անհանգստացնում են թշնամուն և կտրատում հեռագրաթելերը։

— Աւստրիացիները շարունակում են յառաջխաղացումը Ալբանիայում։ Նրանց հետ է գտնւում պրինց Վիդը, որը յոյս ունի վերստին բազմելու ալբանական գահը։

— Բուլղարական բանակի գըլխաւոր հրամանատարը Բեռլինի թերթերից մէկի թղթակցի հետ ունեցած զրուցատրութեան ժամանակ յայտարարել է, որ Չերնոգորիան աւստրիացիների ձեռքն ընկնելուց յետոյ Սալոնիկը կորցրել է իր նշանակութիւնը Քառեակ Համաձայնութեան պետութիւնների համար և, նրա կարծիքով, կարելի է ենթադրել, որ դաշնակիցները կը հեռացնեն իրենց զորքերն այդ քաղաքից։

— Սոֆիայի կիսապաշտօնական «Утро»-ն հաղորդում է, որ յունական պարլամենտի բացման ժամանակ Գունարիսի կողմնակիցները կառավարութիւնից պահանջելու են միջոցներ ձեռք առնել անգլո-ֆրանսիացիներին յունական հողից հեռացնելու համար։

ՆՈՒԻՐԱՏՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ՀԱՅ ԿԱՄԱՒՈՐՆԵՐԻ ՕԳՏԻՆ

Ստացել ենք.

Ղըզլար-Սարայից (Բուխարայի հողեր) փոխ-գնդապետ Մելնիկովի միջոցով 218 ռ. 60 կ.

Նւիրատուներն են.

Х. 50 ռ., Ա. Նուրիջանեան 20 ռ., Х., Կովկասցի 15-ակ. ռ., Х., Ա. Արզումանեան, Մ. Բարայեան, Գ. Կարամեան, Ս. Գրիգորեան, Х. 10-ակ. ռուբ., Гасанъ-Ага Казимовъ. Սարայի բնակիչ, Х., Մ. Բարախանեան, Х., Іеромонахъ Виталій, Казій, Ходжа Касымъ, Саибъ Назаръ Токсаба, Ишанъ 5-ակ. ռ., Х., Ս. Եգանեան 3-ական ռ., Х. 1 ռ., Х. 60 կ., радовой Терентій Рузавинъ, младшій писарь Иванъ Каправчукъ 50-ակ. կ.

Լևոն Մելիք-Աղայեանից 2 ռ., Օֆիցերեանից դեկտեմբերի ամսաճարը 3 ռ.

Բուլղարեան հայ տիկնանց «Կարմիր Խաչի» մասնաճիւղից 752 ռ. 35 կոպ.

Նոր ստացել ենք 975 ռ. 95 կ., ունէինք ստացած 112,316 ռ. 4 կ., ընդամենը ստացել ենք առ 1-ն յունւարի 1916 թւի 113,291 ռ. 99 կ.

ՀԱՅ ԿԱՄԱՒՈՐՆԵՐԻ ԸՆՏԱՆԻՔՆԵՐԻ ՕԳՏԻՆ

Ստացել ենք.

Գ. Պետրոս Ա. Վանեցեանի տօնախմբութեան ժամանակ, հաւաքւած 23 ռ.

Նւիրատուներն են.

Ս. Վանեցեան 4 ռ., Գ. Վանեցեան 3 ռ., Մ. Վանեցեան, Գ. Իսահակեան 1 ռ. 20-ակ. կ., Ա. Վանեցեան, Վ. Բեժանդարեան, Վ. Ալմոյեան, Մ. Ալմոյեան, Դ. Իսահակեան, Թ. Իսահակեան, Գ. Իսահակեան, Մ. Աբրահամեան, Գ. Վանեցեան, Ա. Ամիրեան, Ե. Ամիրեան, Կ. Խալաթեան, Լ. Խաչատուրեան 1-ակ. կ., Գ. Խարազեան 40 կ., Ն. Խարազեան 20 կ.

Սահակ Գալուստեանից 50 ռ.

Կոզլով Գրիգոր Արազեանից 25 ռուբ.

Ընդամենը 98 ռ.

ՆԱՄԱԿՆԵՐ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

Մ.-Ղարաքիլիսա, 5 յունւ.

Մ.-Ղարաքիլիսայի հ. եկ.-ծխ. դպ. հոգաբարձութիւնը յայտնում է իր խորին շնորհակալութիւնը համագիւղացիներ՝ պ. Գէորգ Շահբաթեանին, որ իր հանգուցեալ եղբօր յիշատակին նւիրել է դպրոցին 500 ռ., պ. Մ. Փանոյեանին, իր մօր յիշատակին 20 ռ. և պ. Ա. Թովիքեանին իր հօր յիշատակին 30 ռուբ. նւիրելու համար։

Հոգ. Խորհ. Նախ.՝ բժ. Ա. Վարդանեան

Ի տ. քարտուղար՝ Ա. Շահունեան

Թիֆլիս, 20 յունւ.

Հայ Օրիորդաց Կոմիտէն խորին շնորհակալութիւն է յայտնում պ. Մուրադ Խրիմեանին, որը իր տրամադրութեան ներքոյ դրւած դրամները յանձնում է մեզ կարիքաւորներին նպաստելու համար։

Վարչութիւն

ՊՈՍՏ-ԱՐԿՂ

ՍՈՉԻ, Վ. Մինասեանին.—Ձեր ուղարկած հաշիւը անկարող ենք տպագրել առանց վճարի։ Գանձւում է 4 ռուբլի տպագրութեան վարձ։

Խմբագիր՝ Ս. ՏԱՃԱԿԵԱՆ

ՏԵՂԵԿԱՏՈՒ

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ ՀԱՅ ՀԱՍԱՐԱԿՈՒԹԵԱՆ

Ես բնիկ Հայաստանի Վան քաղաքի Շարոյի Դար կոչւած թաղէն՝ Միհրան Աւետիսեան «Պաղչապանեան» մականունով, երկու տարիէ ի վեր Ամերիկա կը գտնւիմ։ Աշխարհասասան պատերազմների հետևանքով երկար ժամանակէ ի վեր կըլլայ թղթակցութիւնս զրկւած է մեր գերդաստանի հետ։

Ուստի կը խնդրեմ ամեն անոնցմէ, որ գիտեն յիշեալ Պաղչապանեան գերդաստանի ներկայիս ուր ըլլալը՝ թող գրաւոր տեղեկացնեն տեղւոյս «Հայրենիք» թերթին և կամ մեր հասցէին. Mihran Avadisian „Bahcapanian", 381. P. O. Bos. City Point Va. U. S. A.

78 3—1

Մենք «Վան»-ի Լէզկ գիւղացի Միքայել Ամիրջանեան, լման մի տարի է որ պատերազմներու պատճառաւ մեր ծնողաց հետ նամակցելէ զրկւած ենք։ Ուստի կը խնդրեմք, որ գաղթականներէն ով որ յիշեալ գերդաստանէն տեղեկութիւն ունենայ, տեղեկացնէ տեղւոյս «Հայրենիք» թերթին, կամ ուղղակի մեր այս հասցէին. 492 Mill. St. centroll folls R. I. U. S. A. Ձմռանը գրելու, ով որ շուտով մեզ տեղեկացնէ մեր ծնողներու ուր ըլլալը, հինգ (5) ռուբլի նւէր կայ։

Միքայել Փանոսեան Ամիրճանեան «Վան» Լէզկ գիւղացի. 81 2—1

Փնտռում են Սամսոնի Կաւակայի գիւղից Բեկեանների ընտանիքից որևէ անձինք, որ թերևս անցած լինին Սուխումի կողմերը, մեր Չէրքէզ գիւղ. կամ մօտերը, որ բարեկամներ ունին, Կարապետ Կալուստեան, Եղիա Կալաճեան և ուրիշներ։ Խնդրում եմ տեղեկութիւններ գրել. P. Peklian. 118 Blackston ave. Fresno. Cal. Америка. 80 2—1

Հարկաւոր են «Հորիզոն»-ի 143, 166, 197, 198, 201, 226, 227, 230 և 276 համարները։ Դիմել «Հորիզոն» խմբագրատան գրասենեակի կառավարչին։ 3—2

ԶԻԼԲԵՐՇԱՑ-ՇԱՊԵԼՆԻԿՈՎԱՅԻ

Ելիզաւետինեան փող. № 7. Բո-Մանդի գիմաց. Վարանցովի արձանի մօտ։ Ընդունում են մանուկներ բժիշկները. առաւ. ժ. 8-ից— երեկ. 8 ժամը. Կարելի է բժշկել ըստ ցանկութեան առանց բոր-մաօրեայի և առանց ցաւի. թմրեցուցիչ դեղերի ներգործութեամբ։

Առանձնատարանն ունի արհեստանոց, որտեղ ընդունւում են պատւէրներ ամեն տեսակի արհեստական ատամ. համար. պատւէրները կատարւում են շուտ. Արհեստական ատամները սկսած 1 ռ. 50 կոպէկից և վեր։

24 25—9

ՆՈՐ ՄԻՋՈՑ

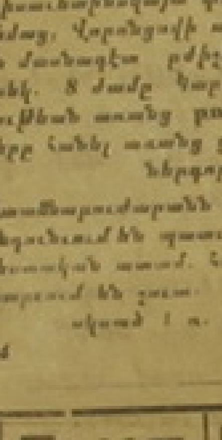

ԲՈՐՈ-ՆԱՖԹԱԼԱՆ

Բորոֆին ոչնչացնում է գլխի թեփը, ամրացնում է մազերը, օգնում է նրանց բուսնելուն, տալիս է մազերին բնական և ամուր տեսք և կտրում է գլխի քորը։

Թոյլատրւած է բժշկական վարչութիւնից որպէս միակ անվնաս միջոց։

Գանձւում է Գոլիւաշեան Ընկերութեան դեղավաճառանոցում, նրա բաժանմունքներում, Բագու, Բաթում և Ռուսաստանի բոլոր դեղավաճառանոցներում։

1033 10—7

КАТАРРЪ ЖЕЛУДКА
ГЕМОРРОЙ
ЗАПОРЪ
ИЗЛЕЧИВАЕТЪ РАДИКАЛЬНО
ИСКЛЮЧИТЕЛЬНО
Пилюли „КАТАГЕМО"
М. ДЕЛАМУРЕ
ПРОДАЖА ВЪ ЛУЧШИХЪ АПТЕКАХЪ И ВЪ АПТЕКАРСКИХЪ СКЛАДАХЪ
ИСКЛЮЧИТЕЛЬНЫЙ СКЛАДЪ ДЛЯ ВСЕГО КАВКАЗА
ЛАБОРАТОРІЯ М. ДЕЛАМУРЕ ТИФЛИСЪ
ЭРИВАНСКАЯ ПЛ. ПУШКИНСКАЯ 3.
ВЕРХНІЙ ЭТАЖЪ

809 40 26

ՀԻՒԱՆԴՆԵՐԻՆ
ՀԻՒԾԻԱԾՆԵՐԻՆ ԵՒ ԹՈՅԼԵՐԻՆ

Եթէ դուք հիւանդ էք, տառապում էք որևէ քրոնիքական հիւանդութեամբ, եթէ դուք հիւծւած էք, վատայժ, ջղային, սակաւարիւն էք. եթէ ձեր օրգանիզմը թունաւորւած է ալկօհօլային թոյնով, եթէ ձեր օրգանիզմի մէջ կուտակւել է միզային թթւուտ, և տառապում էք գլխացաւերով, յօդային ռևմատիզմով, ողնուղեղի չորութեամբ, ստամոքսի կատարով, գեմորրոյով, սեռային անկարողութեամբ, քրոնիքական և սուր տրիպերով, այդ դէպքում կարդացէք այս յօդւածը և գիտցէք, որ ... Իսկ եթէ դուք նոյն իսկ չէք տառապում վերոյիշեալ հիւանդութիւններով, այնուամենայնիւ ուշադրութեամբ կարդացէք յօդւածը ձեր հարազատների և ծանօթների։ Շատ շատերը կան, որոնք հնարաւորութիւն չունեն կարդալու այս յօդւածը, այդ պատճառով էլ չգիտեն ինչով բուժւել հիւանդութիւններից. իսկ դուք արդէն կարող էք մանրամասն բացատրել, իսկ նրանք էլ օգտւելով այս յօդւածից կարող են բժշկել իրենց հիւանդութիւնը, յաւիտեանս շնորհակալ լինելով ձեր խորհրդից։ Իսկ ինչու այդ բանը չանէք դուք, չէ որ դուք պատրաստ էք բարիք անել բոլորի համար, չէ որ դուք մարդ էք. որովհետև միայն բարիքով կարելի է ... և կեանքի հիմքն էլ բարիքը պէտք է լինի։

20-րդ դարի սկիզբը յայտնի դարձաւ բազմաթիւ գիւտերով և նորութիւններով։ Գիտութիւնը այդ կարճ ժամանակամիջոցում մի տասը տարւայ ընթացքում շատ աւելի բան արեց, քան անցեալ դարերում։

Բժշկականութիւնն էլ, այսինքն հիւանդութիւնները բուժող գիտութիւնն էլ իր պատւաւոր տեղը՝ բռնեց մարդկային հանճարի թշնամի բնութեան հետ ունեցած յաղթական պայքարի մէջ։

Մենք կարիք ենք համարում հասարակութեան ուշադրութիւնը հրաւիրել ամենաշատ տարածւած հիւանդութիւնների մասին եղած տեղեկութիւնների և ցոյց տալ ամենալաւ և ամենանոր միջոցները նրանցից բուժւելու համար։

Տանջալի և ժահահար հիւանդութիւնների քանակը բազմաթիւ է. Նրանց նկարագրութեան համար հատորներ են հարկաւոր։ Այդ իսկ պատճառով մենք ամենից շատ կանգ կառնենք այն ամենատարածւած հիւանդութիւնների վրայ, որոնցից մարդիկ ամենից շատ են տառապում։

Միլիոնաւոր մարդիկ, որոնք զանազան հիւանդութիւններ ունեն, մի կողմից անտեղեակ լինելով թէ ինչով և ինչպէս պիտի բժշկւեն, միւս կողմից զուրկ լինելով նիւթական կարողութիւնից, իսկ յաճախ էլ, կեղծ ամօթի պատճառով բժշկին չդիմելով, թողնում են հիւանդութիւնը առանց բուժելու այնքան ժամանակ, որ բուժումը դառնում է արդէն չափազանց դժւար, և նոյնիսկ անկարելի։ Բացի վերոյիշեալ պատճառներից, ապաքինմանը արգելք են հանդիսանում յաճախ զուտ տեղական պայմանները, — բազմաթիւ մարդիկ ապրում են խուլ անկիւններում, հնարաւորութիւն չունեն դիմելու խորհրդով բժշկի, վերջինիս բացակայութեան պատճառով։

Յաճախ պատահում է, որ հիւանդը բժշկւում է իր հիւանդութիւնից, բայց վերջնականապէս չի ազատւում նրանից, այլ միայն բժշկւում է նրա արտաքին նշանները։ Այդ ժամանակ հիւանդութիւնը, թագնւելով հիւանդի օրգանիզմի մէջ, ընդունում է քրոնիքական բնոյթ, առաջացնում է բարդ հետևանքներ և վտանգում է հիւանդի կեանքը։

Եւ ահա բազմաթիւ հիւանդների այս ծանր դրութեանը օգնութեան գալու համար Միջազգային Մեդիկօ-Ֆարմացեւտիկ Դէպօի հիմնադիրները աշխատում են այնպիսի պրեպարատներ ձեռք բերել, որը հիւանդներին միջոց տար առանց շատ ժամանակ և փող վատնելու, բժշկւել հենց տանը օգտւելով աւելի արմատական միջոցներով, որպիսիք գոյութիւն ունեն բժշկականութեան մէջ ներկայումս։

Բոլոր ներքև յիշւած միջոցները ներկայանում են եւրոպական գիտնականների բազմամեայ և անդուլ աշխատանքի արդիւնքը, իսկ նրանց ներգործութիւնը ստուգել են բազմաթիւ լաբորատորիաների փորձերով և կլինիկական դիտողութիւններով աշխարհին ամենայայտնի գիտնականները, պրոֆեսորները և բժիշկները։

Յոյս ունինք, որ տպագրելով ներկայ յօդւածը, մենք մեծ ծառայութիւն արած կլինենք շատ և շատ տառապող հիւանդների. և հենց միայն այդ հանգամանքը անփոխարինելի վարձատրութիւն կլինի մեր աշխատանքների համար։

Խորին յարգանօք

Միջազգային Մեդիկօ-Ֆարմացեւտիկ Դէպօ.

Ամենալաւ ստուգւած և փորձւած միջոցները կարելի է ընդունել առանց բժիշկների դիտողութեան, որովհետև ներքև թւարկւած են բժշկական խորհրդի կողմից, կլինիկական քննութեան, գիտական ստուգման և հաւանութեան են ենթարկւած բազմաթիւ պրոֆեսորների, բժիշկների և հիւանդների կողմից.

1) Քրոնիքական տրիպերից բժշկւելու համար, ինչքան էլ որ դուք տառապած լինէք, արմատապէս բուժւելու համար 25 օրւայ ընթացքում, արժէ 16 ռուբլի։

2) Սուր տրիպերից բժշկւելու համար ամբողջ կուրսը արժէ 12 ռ. 50 կ.

3) Ներասթենիա, սեռական անուժութիւն, ուժերի թուլութիւն, հիւծումն, սակաւարիւնութիւն, և ժամանակից առաջ ծերացում, ապաքինման ամբողջ կուրսը, 2—3 տուփը արժէ 9 ռ. 75 կոպ.

4) Գեմորրոյի բուժումը, ինչ ձևի ուզում է լինի, ամբողջ կուրսը, 2—3 տուփը արժէ 5 ռ. 35 կոպ.

5) Փորկապութիւն, ստամոքսի, աղիքների կատարը, մաղսաթաղանթի բորբոքումը բուժելու համար կուրսը, 1—2 տուփը, արժէ 4 ռ. 30 կոպ.

6) Ռևմատիզմ, պոդագրա, յօդացաւութիւն, երիկամունքների, լեարդի, միզափամփուշտի հիւանդութիւններ, շաքարախտ բուժելու համար, ամբողջ կուրսը 3—4 տուփ արժէ 4 ռ. 85 կոպ.

7) Շատ շատերը տրիպերի հիւանդութեան հետևանքով տառապում են սեռային գործարանների անկանոնութեամբ, զգում են քոր, միզելու ժամանակ ծակող միզափամփուշտի ցաւ, և այլն, բժշկւելու կուրսը արժէ 6 ռ. 50 կոպ.

8) Թոքերի հիւանդութեան, շնչառութեան գործարանների քայքայման, հիւծախտի, բրոնխիտի բուժումը արժէ 5 ռուբ.

Նպատակ ունենալով վերոյիշեալ պրեպարատները տարածել, մենք շահագրգռւած ենք, որ հասարակութիւնը օգտւի միայն թարմ և իսկական միջոցներից, և կարողանայ ուղղամտօրէն դատել նրանց ներգործութեան մասին։

Ահա ինչու գնորդը աւելի շահւած կլինի, եթէ անմիջապէս մեզ դիմի, որովհետև միայն մեզ մօտ կարող է գտնել թարմ և չկեղծւած պրեպարատ։

Բոլոր պատւէրները, որոնք մեզ են ուղղւած, կատարւում են անմիջապէս նոյն օրը պոստով։ Որոնք դրամը սկզբից կուղարկեն, ճանապարհածախս չեն վճարի. վերադիր վճարով ուղարկւում է միմիայն, երբ կըստացւի կանխավճար 3 ռուբլի. կարելի է և պոստային մարկաներով պատւիրած նամակի մէջ։

Առանց կանխավճարի պատւէրները կը մնան անկատար։ Հասցէագրել՝

Интернац. Медико-Фармацевтическое Депо, Тифлисъ, Эриванская пл., Пушкинская, № 3, отд. ор. 3. Հեռագրի հասցէն՝ Тифлисъ — Фармацевтикъ.

881 20—1

ԻՆՉ ՊԷՏՔ Է ԱՆԵԼ ԱՅՍ ՏՕՆԵՐԻՑ ՅԵՏՈՅ

Ամեն մէկը պէտք է իմանայ, և այս դժւարին չէ,

որ երբեք մարդ այնչափ կերակուր չէ գործ ածում և չի ծանրաբեռնում ստամոքսը այնքան բազմատեսակ կերակուրներով, որչափ մեծ տօներին։

Միլիոնաւոր մարդիկ, որոնք տառապում են փորկապութեամբ, ստամոքսի կատարով, գեմորրոյով, կոյր աղիքի բորբոքումով, աղիքների թուլութեամբ և այլն, որոնք, երկար ամիսների ընթացքում խիստ դիէտա են պահել, բայց տօներին այս բոլորը մոռանում են, և նոյնիսկ եթէ չեն էլ մոռանում, սակայն ինչքան էլ զգուշանան, չեն կարողանում հեռու մնալ դիէտից... Չենք կամենում երկար կանգ առնել այս հարցի վրայ, որովհետև փոքր ի շատէ խելացի և գիտակից մարդիկ իրենք շատ լաւ գիտեն, որ բազմատեսակ կերակուրները և ըմպելիքները, որոնք գործ են ածւում մեծ քանակութեամբ, մաղսաթաղանթի գրգռում են առաջ բերում, իսկ վերջինից էլ երևան են գալիս մարսողութեան խանգարում, փորկապութիւն, ստամոքսի, աղիքների կատարը և այլն։ Մի րոպէ լուրջ մտածէք, չէ որ հենց դուք այժմ զգում էք մի ծանրութիւն ձեր ստամոքսի մէջ և տառապում էք մարսողութեան խանգարումից. դուք այդ չէք կարող ժխտել, ընդհակառակը ինքներդ կը հաստատէք, որ այս ոչ թէ մտացածին բան է, այլ իրականութիւն։ Բոլորն էլ գիտեն, և այդ հաստատւած է, որ մարսողութեան կանոնաւորութեան, փորկապութեան, ստամոքսի կատարի, գեմորրոյի և միւս հիւանդութիւնների ապաքինման համար, միակ, արմատական և իսկական միջոցը, այդ «ԿԱՏԱՀԵՄՕ» հաբերն են։ Եթէ դեռ ձեզ յայտնի չէ «ԿԱՏԱՀԵՄՕ» հաբերի ներգործութիւնը, խորհուրդ ենք տալիս նրանց մասին տեղեկութիւններ հաւաքել ձեր ծանօթների շրջանում, և մենք համոզւած ենք, որ կը գտնէք շատ-շատերը, որոնք գործ են ածել և բժշկւել են ծանր տանջանքներից, և կամ նոր են սկսել բժշկւել, և նկատել են «ԿԱՏԱՀԵՄՕ» հաբերի բարերար ազդեցութիւնը։ Բոլոր հիւանդները, որոնք ապաքինւել են «ԿԱՏԱՀԵՄՕ» հաբերից, հաստատում են, որ հետևանքները ուղղակի ապշեցուցիչ են։

Պահանջեցէք ամենալաւ դեղատներում և պահեստներում բացառապէս «ԿԱՏԱՀԵՄՕ» հաբերը.

Եթէ մօտիկ դեղատնում չգտնէք, խնդրում ենք դիմէք այս հասցէով. Тифлисъ, Эриванская площ. Пушкинская 3/о Лабораторія М. Деламуре:

Օտարաքաղաքացիներին ուղարկւում է վերադիր վճարով։

Զգուշացէք առողջութեան վնասակար և վատ յատկութիւններ պարունակող կեղծիքներից։ Խափ. պահանջեցէք Մ. Դելամուրէի «ԿԱՏԱՀԵՄՕ», կարմիր բանդերոլով, որի վրայ գրւած է Интернаціональное Медико Фармацевтическое Депо.

868 10—6

Հրատարակութիւն «Լոյս» Ընկերութեան։

Дозв. воен. ценз.

Типографія „МАМУЛЪ", Лорисъ-Меликовская ул., д. 22.

digitised by A.R.A.R.@